

Reveraisiina

Reveraisiina

Fai yapooma vainara aataruuyauvaa Anutuuqo Yisuu Kirisiinna vitauduu too ivo Yuvuaanaa vitauduu iyauvaa too fafaara reeravai. Yuvuaanaa tinniivoota inna avuuvootama hanigiooduu yapooma vainara aataruuyauvaa too fafaara reeravai. Ivo too vaa taikaivaivee kiaa fafaara roovo fai yapooma vainaravai. Aavaki vai kua vooyauvai mmataira kuayauvaivee.

Yuvuaano aa yanaa aavaa roo suaivaki vaa ausa hanigiooya Yisuu Kirisiinnara ti Udaangavaivee tuuvaara ngiari nnammutuaiya maisa mmooriyauvaa iya mmiravai. Iya mmamma nniitareeraivaa varada koonnama varuu suaiyauvaki iya yaagueeqama variateeraivaara Yuvuaano yamayamaa kuaiyauvaa iya kiaa mmioo aa yanaa aavaa reeravai. Iya yaagueeqama varida Anutuuqaa tasipama variaaraivaara faannaida variateeraivaara ivo reeravaivee.

1 ¹Aa kua aavo tauraa haumaki vau kuaivaa Anutuuqo Yisuu Kirisiinna kooyaa vitauduu teeravai. Kiisa suai mmoori aataruuyauvo mmuakiaayasi vainaraivaa Anutuuqaa mmoori vareera gioonna kiaapuuya ivo vitaakiaiveeraivaara Anutuuqo inna vitauduu iva teeravai. Yisuu Kirisiiva ari aangeravaa titooduu na Yuvuaano inna mmoori vareera vaidiivaa niisi tuoo ni vitauduu na teeravai. ²Na taa mmoori aataru mmuakiaayauvaara ngii giaa ngii miee Anutuuqaa mmayaayaivaatama Yisuu Kirisiiva kua kutaivaa kooyaa tuuvaatama aa yanaa aavau na kooyaa fafaara ree ngii giaa ngii miaunoo. ³Nnaagiai mmoori aataruuyauvo vainaraivo aa yanaa aavau vaivaa gioonna kiaapu voovoono ivaa kooyaa jaaruaivaaraatama gioonna kiaapu vooya ivaa rikiada iikiaiyaraatama Anutuuqo iyara yoketainoo. Nnaagiai Anutuuqo aa mmoori aataru aayauvaa iinara suaivo vaa vainima vaivaara ivo iyara yoketainoo.

**Yaaku saivai sainaidiri taara yoosinna varuu ausa
hanigieeraiyani Yuvuaano fafaara reeravai**

⁴Na Yuvuaanoono aa yanaa aayauvaa fafaara raunoo. Yaaku saivai sainaidiri taara yoosinna varuu gioonna kiaapuuya mmata Asiaa ivau

varuuya vaa ausa hanigieeraiyani na aa kua aayauvaa fafaara raunoo. Anutuuqo tauraa varioo aanna makee varioo nnaagiai varinaraivoono kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo. Mmannasa Yoketaivo ari yaagueeqaivo yaaku saivai sainaidiri taarama vaivoono Anutuuqo kieeta varira mmaataivaa vunngiaa variirootama kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo. ⁵Yisuu Kirisiiva Anutuuqaa kuaivaa makemakee kooyaa ngii giaa ngii miraivootama kati ngiiyara yoketaama yaata utuoo ari ausa nuufaivaa ngii miaiveera na yaata utuaunoo. Ivo putuuvakidiri tauraa ariinanaa diitoovovee. Ivo mmuakiaa mmatayaa variaa kieetaiya kieeta tuanaivovee.

Ivoono tiyara mmuduuya ruoo tiyara putuduu inna kiauvo tuuvaara hama ti mminnamminnaa maisaiyauvo mmannammanna ti utivai. Kati tete yaata utuaunnaivau mmamma dummukiara ta nookiaunnao. ⁶Ivaara ivo ti iikiai ta ari Koonna Anutuuqaa mmoori varada vaidi kieetaiya roosiima varida kati Anutuuqaa puara hudeeraiya roosiima variaunnao. Gioonna kiaapuuya inna nnutuuvaa ngiau aapu yapa kikio iyara dira yaagueeqaivo tupatupaa itaavai nnaasu vakiaivee. Kua kutaa.

⁷Taatee. Ivo namaivaa tasipama tuoo varinoo. Fai tiinai mmuakiaa gioonna kiaapuuya inna taaravai. Pirima inna heeda mmataa inna hooyaatama fai iyaatama inna taaravai. Teekiai fai mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variaya pinaama innara rataaravai. Fai ii aataru ivo itaama nnaasu vainaravaivee. Kua kutaa.

⁸Udaanga Anutuuqo tinoo: Tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaravovee, tiivo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoono tauraa varioo aanna makee varioo nnaagiai varinaravai.

Yuvuaanaa avu tinniivo hanigiooduu Yisuunna teeravai

⁹Na Yuvuaano ngii seenavai ngieeta neetama ta Yisuu Kirisiinna gioonna kiaapuya variaunnaivaara ta mmuaakaraama varida mmamma nniitareeraivaa varaunnano tiyara diraivoono ti tasipaikiai ta mmuaararavaa varadaata yaagueeqama variaunnao. Na Anutuuqaa mmayaayaivaatama Yisuuva kua kutaivaa kooyaa tuuvaatama gioonna kiaapuuya kiaa mmiravai. Kiaa mmiaivaara vooya ivaa irisaivaa mmata voovai nnooriivo ututuuma kioovaa nnutuuvo Patimoosa ivaki ni utu raririima rada kiooduu na variravai. ¹⁰Vo Sudaqa voovaki na variaaduu Mmannasa Yoketaivo ni tasipama varuduu na variee rikiaaduu vaidiivaa kuaivo nooma akuaivaa roosuuvo ni mmookaivakidiri pinaama kua tiravai. ¹¹Ivo kua tioo tunoo: A taannaivaara yanaivau fafaara ree yoosinna yaaku saivai karasaidiri taaravaitanaki variaa vaa ausa hanigaiyani fafaarama kino kuaivee. Ii yoosinna iyauvaa nnutuuyauvo

ataama vainoo. Voovai nnutuuvo Epesiisa voovai nnutuuvo Sumuraana voovai nnutuuvo Perekamaama voovai nnutuuvo Tuaataira voovai nnutuuvo Saratiisa voovai nnutuuvo Piratareepiaa voovai nnutuuvo Rautikiaa vainoo. Iyauvaki variyaiyani fafaara raa kiee mmianee. Nooma akua roosiima tuu kuaivoono itaa kua tiravai.

¹²Tuduu rikiee na vaidiivo niita kua tuuvaa hanigia taanaree kiaa iina taaduu tooba hokobaiyauvaa sikau mmannaammannaivaa nnutuuvo gooraivaadiri iima kiooyauvo yaaku saivai karasaidiri taaravaitana ni too vairavai. ¹³Ni too vauduu iyauvaa vuutaivaki vaidi roosuuvo dioo vainno ari buruqa hokobaivaa rau kioo ari nnirivau puapusuqaa kuu vausaivaa rau kioovaatama diravai. ¹⁴Duduu inna kieeta yausiivo eekaravai vainno puara sipisiipa yausiivaanee nama toroomunnaivaa roosiima poosa tuanaavai vairavai. Vauduu inna avuuvaitana ikia hauru toovaa roosiima teeravai. ¹⁵Tooduu inna yukuuvaitanaudiri kaayau mmeekiaivo teeravai. Vaidiia kapaaqavaa goora roosuuvaa hudooduu yoketauduu ivaudiri mmeekiaivo teerayaama teeravai. Tooduu inna kuaivo pinaama nnoori hiinaivo tuoo vioo akua tiraivaa roosiiravai. ¹⁶Roosuuduu inna yaaku yaadudaivaki aakiapuayauvaa yaaku saivai sainaidiri taarama utu kioo vauduu paipaivaa saivai saivai avaikarauvo inna avaivakidiri tuoo rubi kioo mmaanai kooyaa vairavai. Vauduu inna oori nnikiivo suaivo ikianna tammaa puaisa teerayaama teeravai.

¹⁷Na inna taa suaivaki na inna yuku oyaivaki vee varee vaidi putuuvaa roosiima vairavai. Vakiaaduu ivo ari yaaku yaadudaivaa niyaa utuoo tunoo: Sa aatuukianee. Na tauraa variauvoono fai na nnaagiai varinaravai. ¹⁸Aanna makee na hara kiee variaunoo. Vaa na putuaivoono na kava diitee aanna hara kiee variee fai tupatupaa varinaravai. Vaa na putira aataruuvaaraatama yoosinnaivaa nnutuuvo Hairiisa ivaki putiraiya variraivaaraatama haitatuura kiivaa utuauvai.

¹⁹Inna aikioo vaa a taannaivaara fafaara raanee. Makee vai aataruuyauvaaraata nnaagiai vainaraiyauvaaraatama fafaara raanee. ²⁰Aakiapuaa yaaku saivai karasaidiri taaravaitana ni yaaku yaadudainniivaki vaiyauvaa oyai haumaki vaivaa fai na i kiaa i mminaravai. Tooba hokobaiyauvaa sikau gooraivaadiri iima kiaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama oyai haumaki vaivaatama fai na i kiaa i mminaravai. Toobaiyauvo inna yoosinna yaaku saivai karasaidiri taaravaitanaki vaa ausa hanigia kiada variaya Anutuuqaara nuunairaiyavee. Aakiapuayauvo inna iya aangeraiya iyara haitatuuraiya vee.

Epesiisaayani reera kuavai

2 ¹Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Epesiisa ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara

haitatuura aangeraivaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na vaidiivo aakiapuaa yaaku saivai sainaidiri taarama ni yaaku yaadudaivaki utu kiee vaina tooba hokobaiyauvaa yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vuutaivakidiri nuaina variee na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee.

²Ngia mmoori iikiyaiyauvaa vaa na tee rikiauvai. Ngia mmamma mmuyai mmutu rikiada mmoori varada mmuaararaivaa teeda rikiadaata ngia yaagueeqama yoketaama varida mmoori iikiaavai. Ngia hama vaidi maisaiyara yoketaakiaavai. Vaidi vooya ngiariiyara ta aposorooyavee kiaa kiada hama aposorooya mmooriiyauvaa iikiaani ngia iya kuaiyauvaa rikiada iya mmooriiyauvaa teeda rikiaavo iya kiaa kuaiyauvo unnakuayauvai kiaavai. ³Vaa na tee rikiauvai. Ngia niyara yaagueeqakiaivaara vaidiiya mmoori maisaiavaa ngii miaani teeda rikiadaata mmannammanna yaagueeqama varida hama ni nnutuuvaa pikiaavai.

⁴Ngia itaama yoketaama iikiaaniaata aa kua aavaara na ngiiiyara hama ni yoketaainoo. Ngia tauraa niyara pinaama mmuduuya ruaivaa vaa ngia pikiada aanna nnaagiai ngia kiisama niyara mmuduuya ruanoo. ⁵Ngia tauraa variaa aataruuvaara yaata utuatee. Vaa ngia ivaa pikiada haruruanoo. Ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hanigiada vaa ngia tauraa iikiaivaa kava iikiatee. Mo fai ngia hama ngii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikikiai fai na ngiisi ngiee ngiisi vai toobaiavaa vara kiee rasuuma kiaanaravaivee. ⁶Vo kua voovaa na ngiiiyara ni yoketaainoo. Vaidi Nikoraasaa nnaagiai nuairaiya mmooriivaara pinaama ngii nnannatainoo. Neeta ivaara pinaama ni nannatainoo.

⁷Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na tinai ngia yatari iiraivaa nneeda tupatupaa variaaravai. Ii yatari ivo Anutuuqaa yoosinnaivaki diivai.

Sumuraanaayani reera kuavai

⁸Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Sumuraana ivaki Anutuuqaa nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeraivaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na tauraa variee nnaagiai varinaraivo vaa na putuee kava diitaivoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. ⁹Vaa na tee rikiauvai. Kaayau mmuaararaiyo ngiisi vaikio hama ngii mminnaataikiai ngia kuminaya variaano. Itaama vaikioota Anutuuqaa yaagueeqaivo ngii suvuaikiai hama ngia kutaa kuminaya variaano. Vaa na tee rikiauvai. Gioonna kiaapu Yutayaa vooya ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee, kiaa ngiiiyara maisa kua kiaavai. Iya unnakua kiaa ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee,

kiaa iya Sataangaa gionna kiaapuyavee. ¹⁰Mmuaararaivo kiisa sui ngiisi nninaraivaara sa aatuukiatee. Rikiaatee. Ngiikidiri vooya fai Sataango ngii iinno taanaree kiaa iinai vaidi vooya oovi nnauvaki ngii yapa kikio fai mmuaararaivo yaakuuvaitana sui ngiisi vainaravai. Sa ni pikieeraida mmannammanna niyara yaagueeqaidada ngii putira suaivaki fai ngia homo yaagueeqama varikiai na irisai tupatupaa variraivaa ngii minaravai.

¹¹Gionna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiayia kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya kava putira suaivaki hama maisama variaaravaivee.

Perekamaamaayani reera kuavai

¹²Gionna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Perekamaama ivaki Anutuuqaaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravvaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na paipaivaa saivai saivai avaikaraivo niisi vaivoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee.

¹³Ngia hara kiada variaa yoosinnaivaa vaa na tauvai. Sataangoota ivaki kieetavai variivaatama vaa na tauvai. Ivo varikiainnaata hama ngia ni nnutuuvaa pikieeraida puaisakama utuaano. Vaidi voovai nnutuuvo Adipaava hama ni pikieera ni mmayaayaivaa yaagueeqama kioo kiaa mmuuvaa vaidi vooya inna vitada ngii yoosinnaivaki Sataangootama varuuvaki ruputu kiooduu putiravai. Ruputu kiooduu putuu suaivaki ngia niyara kutaavaivee kiaa kuaivaa hama pikieeravai. Mmannammanna ngia yaagueeqama kutaavaivee tida nnaasu variravai.

¹⁴Ngia itaama yoketaama uuduaata aa kiisa kua aayauvaara na ngiiyara hama ni yoketaino. Gionna kiaapu vooya ngii tasipama variayia nnaaruua vaidi voovai nnutuuvo Biriaamo tuu kuaiyauvaa rikiada iikiaavai. Nnaaru ivo ari vo vaidi voovai nnutuuvo Barakaanna gionna kiaapuuya mminnamminnaa maisaiyauvaa iida varaateera aataruuvaa kiaa mmioo vitauduu ivoono Isarairaa gionna kiaapuuya vitauduu iiravai. Iya yeenna fayaiyauvaa unnakua anutuuyauvaa mmuuyauvaa nneeda sabi heera aataruuvaa iida kumimakama variateeraivaara iya vitauduu iiravai. ¹⁵Mmuaukaraama ngiikidiri variaa vooya Nikoraasaa nnaagiai nuairaiya kua maisaiyauvaa rikiada iikiaavai. ¹⁶Ivaaraida hanigiada ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiaatee. Mo fai ngia hama pikieerama kikiyai fai na kiisa sui ngiisi ngiee gionna kiaapu maisama variayaatama rapinaravai. Paipa avaikaraivo ni avavakidiri tiivaadiri na iyaatama rapinaravai.

¹⁷Gionna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiayia kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee. Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na ngiau aapu

hataumaki vai yeennaivaa nnutuuvo menaivaa ngii minaravai. Ngii miee sikau poosavau nnutu karaasa fafaarama kaiyauvaatama mmuaavai mmuaavai ngii minaravai. Ii nnutu karaasa iyauvaa hama mmuakiaaya rikiaaravai. Mmuaavai mmuaavai sikau vareera nakaaraivo ariinoo nnaasu fai rikiaanaravai.

Tuaatairaayani reera kuavai

¹⁸ Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Tuaataira ivaki Anutuugaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na Anutuugaa Mmaapuuvono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Ni avuuvaitana ikia hauruuvo taivaa roosiima taivai. Kapaaga gooraivaudiri mmeekiaivo taivaa roosiima ni yukuuvaitanaudiri mmeekiaivo taivai. ¹⁹ Ngia mmoori iikiaiayuvaa vaa na tee rikiauvai. Ngia niyara mmuduuya rida niyara kutaavaivee tida ni mmooriivaa iida mmuaaravavaa teeda rikiadaata ngia mmannammanna yaagueeqama yoketaama varida mmoori iikiaavai. Ngia tauraa kiisa mmooriivaa iiravai. Anna makee ngia pinaa mmooriivaa iikiaivaa vaa na tee rikiaunoo.

²⁰ Ngia itaama yoketaama iikiaaniaata aa kua aavaara na ngiiyara hama ni yoketaunoo. Gioonnaivaa nnutuuvo Yesapereeva ariiyara tinoo: Na Anutuugaa kuaivaa ngii giaa ngii miravovee, tiivaa ngia hama inna ooqoo kiaavai. Ivo koonnama ni kuaivaa gioonna kiaapuuya kiaa mmioo sabi heera aataruuvaa iya vitainno unnakua anutuuyauvaa mmira yeenna fayaiyuvaa nneera aataruuvaatama iya vitaikiai iikiaavai. ²¹ Ivo ari mminnamminnaa maisaiyuvaa pikiaiveera na hokoba suai innara faannaina variee tauko hama ivo ari sabi heera aataruuvaa inna pikiaataivai. Inna iikiataivai. ²² Ivaara na innaatama inna tasipama varida sabi mmuara heeraiyaatama nniitareeravavaa mminai fai iya kaayau mmamma nniitareeraiyuvaa varaaravai. Iya inna tasipama mmoori maisaiyuvaa iikiaiayuvaara hama yaata utida pikieerama kikiyai fai na kaayau mmamma nniitareeraiyuvaa iya mmimaravai. ²³ Iya mmi kiee inna nnaakaraiya ruputinai putuaaravai. Fai na itainai mmuakiaa gioonna kiaapuuya vaa ausa hanigiada Anutuugaara nuunairaiya arinaima teeda rikiada kiaara: Vaa ivo gioonna kiaapuuya yaata utira kuaivaata iya iikiataira aataruuvaatama arinaima rikiaavaivee, kiaaravai. Fai ngia mmatayaa iikiaiayuvaa irisaiyuvaa mmuaavai mmuaavai na safuuma ngii minaravai.

²⁴ Itaama vaikiyai rikiada ngia Tuaataira variaa vooya ii maisa aataru iya iikiaa kua ivaa hama ngia rikiada iikiaavai. Iya kiaanoo: Ta Sataangaa kua maisa hataumaki vaivaa rikiaunnao, kiaani hama ngia rikiaavai. Ngia itaama hama rikiaiya na ngii kiaunoo: Na hama vo mmuaararai voovai ngiiyaa yapaanaravaivee, kiaunoo. ²⁵ Mmoori yoketaivo ngiisi vaivaa puaisakama utuatee. Puaisa utida varikiakiai tee fai na tiinaravai.

²⁶Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya na ngii miau mmooriivaa iidada na tiinara suaivaki mmannammanna iikiakiai gioonna kiaapu mmatayaiyara dira yaagueueqaivaa fai na ngii minaravai. ²⁷Ni Napoova iyara dira yaagueueqaivaa ni muuvaa fai na ngii minaravai. Ngii minai fai ngia yaagueueqa aina yauvaadiri utida iyara diaaravai. Dida vaidu kuu yavaivaa rummua mumunu utiraivaa roosiima iya ruputuaaravai. ²⁸Fai na patairaara aakiapuaivaatama ngii minaravai. ²⁹Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Saratiisaayani reera kuavai

3 ¹Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Saratiisa ivaki Anutuuqara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeravaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Anutuuqaa Mmannasa Yoketaivo ari yaagueueqaivo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vaivaa na utuee aakiapuaa yaaku saivai sainaidiri taaravaitana utuauvoono na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Ngia mmoori iikiyaiyuvaa vaa na tee rikiauvai. Vaidi vooya ngiiiyara kiaanoo: Iya yaagueueqama hara kiada variaanoo, kiaani teeda ngia vaidi putiraiya roosiima variaavai. ²Ni Anutuuqaa avuuvau na taukai ngia iikiaa mmooriyuvaa hama ngia iima safuuma taikaavai. Ivaara diitada avu teeda vaidu mmoori yoketaivo homo ngiisi vaiyuvaa yaagueueqama iikiatee. Hama iiraida pikikio mmooriivo ngiisi vaiyuvoo fai taikaanaravai. ³Vaidiia ni mmayaayaivaa ngii giaa ngii muduu ngia rikiada puaisa utuuvaa keenaa yaata utida rikiada iikiatee. Iida ngiingii mminnamminnaa maisaiyuvaa pikiada hanigiada yoketaama variatee. Mo fai ngia hama diitada avu teeda vairaida varikiai vaidi mmuara vareeraivo akiairaama virayaama fai na ngiisi vinai ngia hama na kuanara suaivaa taaravai.

⁴Itaama vaikiai ngia Saratiisaiya ngiikidiri variaa kiisa vookiatatanoono hama iya ngiari buruqaiyuvaa kainaama ruaavai. Iya yoketaama variaivaara fai iya buruqa poosaiyuvaa rau kiada ni tasipama nookiaaravai. ⁵Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai ngia iya roosiima buruqa poosaiyuvaa rammuaaravai. Vaa ngii nnutuuyuvoo varira yanaivo vaivau vaiyuvaa hama na rukanai fai ngia tupatupaa variaaravai. Ni Napoonna avuuvuunnaata ari aangeraiya avuuyuvunuaatama na kooyaa iyara tinara: Inna ni nnaagiai nuairaiyavee, tinaravai.

⁶Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaiya kiaa mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Piratareepiaayani reera kuavai

⁷Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Piratareepia ivaki Anutuuqara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura

aangeraivaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na ari vookaraama yoketaa tuanaavai variee kua kutaivaa kiauvoono aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. Na Davutiinna yoosinna karaasa ngiau aapu vaivaa kiivaa utuee sipuuvaa fai na hatuaa kino hama gioonna kiaapu voovono yopeema sipuuvaa rainaravai. Fai na sipuuvaa rau kino hama voovono yopeema hatuaanaravai. ⁸Ngia mmoori iikiaiuvavaa vaa na tee rikiauvai. Ngia kiisama yaagueeqama variaivaa vaa na tauvai. Ngia itaama varidaata ni kuaivaa rikiada iida hama ni nnutuuvaa pikiaavai. Taatee. Vaa na ngiini sipuuvaa hatuaa kiauvai. Hama gioonna kiaapu voovono yopeema ii sipu ivaa rainaravai. ⁹Rikiaatee. Sataangaa gioonna kiaapuuyaano unnakua kua ngiariiyara kiaanoo: Ta Yutayaa tuanaayavee, kiaiya unnakuavai kiaavai. Fai na iya tinai iya numa ngii yuku oyaiyauvaki toorivu yau harada varida na ngiyyara mmuduuya ruauvaara fai iya arinaima rikiada ivaara kooyaa kiaravai. ¹⁰Fai iinno taanaraiivo gioonna kiaapu mmuakiaa mmatavau variayasi nnino iyasi pinaa mmuaararaiivo vainaravai. Mmuaararavavaa teeda rikiadaata mmannammanna yaagueeqama variateera kiau kuaivaa vaa ngia rikiada yaagueeqama variaivaara fai ii mmuaararai ivo ngiisi nninai rikiee na iinai fai ngia aikiooma yoketaama variaaravai. Fai na ngii vitee yoketaivau yapanai yoketaama variaaravai.

¹¹Fai na kiisa suai ngiisi kuanaravai. Gioonna kiaapu voovono ngia mmatayaa mmoori varaa irisai yoketaivaa sa ngiisidiri ravisiaiveeraivaara ngiisi vai mmooriyuvavaa puaisa utida iikiatee. ¹²Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya fai na ni Anutuuqaa nuunaira nnau pinaivaki tuunna roosiima ngii yapa kinai ngia hama ivaki pikiaaravai. Fai ivaki tupatupaa variaaravai. Fai na ni Anutuuqaa nnutuuvaatama inna yoosinnavaa nnutuuvaatama ngiyyaafaarama kiee niiniyavee, tinaravai. Ii yoosinna ivaa nnutuuvo Yerusareema karaasavai fai ngiau aapu ni Anutuuqaasidiri tiinaravai. Ni nnutu karaasaivaatama na giiyyaafaarainaravai.

¹³Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiaia kua mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Rautikiaayani reera kuavai

¹⁴Gioonna kiaapu vaa ausa hanigia kiada yoosinna Rautikiaa ivaki Anutuuqaara nuunairaiyani yanaivaa fafaara raa kiee iyara haitatuura aangeraivaa mmianee. Aa kua aavaa raanee. Na kua kutaivaa nakaarivoono hama na gioonna kiaapuuya pikieeraina na Anutuuqaa kuaivaa safuuma iya kua mmiauvai. Anutuuqo mmuakiaa mminnamminnaavai iiraivaa oyaivoono na aa kua aavaa ngii giaa ngii minaravee. ¹⁵Ngia mmoori iikiaiuvavaa vaa na tee rikiauvai. Ngia hama mmuaa yaatavai utida adaivaa roosiima ni ngieera variaavai. Ngia hama

mmuaa yaatavai utida pinaama totookaivaa roosiima ni vaini variaavai. Ngia mmuaa yaatavai utida adaivaa roosiima variaatiri. Ni yoketaitirivee. Ngia mmuaa yaatavai utida pinaama totookaivaa roosiima variaatiri. Ni yoketaitirivee. ¹⁶Hama ngia itaama variaano. Ngia irisoo tammaayaa variayia roosiima varida taara yaata utida varida kiisama totookaivaa roosiima variaivaara na ni avavakidiri nnoori subikiekieevaa visirayaama na ngii oooqoo tiee ngii visi pikiaanara iikiaunoo. ¹⁷Ngia kiaanoo: Ta kaayau sikauyauvoota mmuakiaa mminnaiyauvootama tiisi vainoo. Ta aanii mminnaavaara buaakiaarannee? kiaavai. Ngia itaa kua kua kiadaata ngia yoonosupuaaya variaivaara hama ngia arinaima rikiaanoo. Ngia kati vaidiya variaani vooya ngiiyara boo tiraivaara hama ngia arinaima rikiaanoo. Ngia mmanna haipuya varida taguaada varida avu huruutaya variaivaara hama ngia arinaima rikiaanoo. ¹⁸Ivaaraina na niisi vai kuaivaa ngii giaa ngii minaravee. Ngia vaidi nnoonnaya variateeraivaara sikau goora yoketaa tuanaiyauvaa niisidiri yookaama kiada varaatee. Ngia maisama taguaada variraivaa hauma kiateeraivaara niisidiri buruqa poosaiyauvaa yookaama kiada vara rau kiada varikio fai hama ngii mmamma maisainaravai. Ngii avuuyauvaa tuqinnama taateeraivaara niisidiri marasiinaivaa yookaama kiada ngiingii avuuyauvunu siikakiaaraivaara varaatee.

¹⁹Mmuakiaa gioonna kiaapu na mmuduuya ruauyaata na kuaivaa yaagueeqama tiee iya safu safuuma variateeraivaara mmamma mmuaararavaa iya mmiauvai. Ivaara mmuaa kuavai rikiaada nnikiaraida ngiingii mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hanigiada yoketaama variatee. ²⁰Rikiaatee. Na sipuuvaa vainiivau diee vaina ivau ruaunoo. Mo fai gioonna kiaapu voovoono ni avavaa rikioo sipuuvaa hatuaa kinai fai na innasi vee inna tasipama yeenna nneeno ivo ni tasipama yeenna nneenai ta mmuaavau yoketaama variaaravai.

²¹Fai yapooma Sataango ngii iinno teenai ngia yaataraiya na tinai na kietavai variavau mmaataivau ngia ni tasipama variaaravai. Na iinno teera aataruuvaa yaatara kiee ni Napooa kietavai varii mmaataivau na inna tasipama variauneema fai ngia variaaravaivee.

²²Gioonna kiaapu arinaima rikiai voovoono Mmannasa Yoketaivo vaa ausa hanigiayia kua mmii kuaivaa kii arinaima rikiaivee.

Tooba hokobaiyauvaa vuutaivaki duu vaidiivaa roosuuvoono niita itaa kua tiravai.

**Ngiau aapu varuuya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa
Anutuuqaa mmiravai**

4 ¹Ivo itaa kua kua taika kioodoo rikiee na taaduu ngiau aapu sipuuvo hatuaa roo vuduu nooma roosuu avaiivo vaa tauraa niita kua tuduu rikiaivoono kava niita kua tioo tunoo: Pikiee aapi ngianee.

Nninai tee nnaagiai vainara aataruuyauvaa fai na i vitainaravaivee,
²tuduu tuu saivaata Mmannasaivo ni tasipooduu rikiee na taaduu ngiau
 aapu kieeta varira mmaata voovai ni too vauduu too vaidi voovoono ivau
 variravai. ³Varuduu too inna oori nnikiivakidiri kaayau mmeekiaivo
 sikau yoketaa kookee kuauvaitana nnutuuvaitana yasipaa koniriaana
 roosiima teeravai. Tooduu ivo varira mmaataivaa furainaivo yanaadoo
 kuau sikauvaa nnutuuvo emeraara roosiima ututuuma kieeravai.
⁴Ututuuma kiooduu mmaataiyauvo vo vaidivai taika kioo vo vaidivai
 yaaku saivakidiri taarama taarama ivo varira mmaataivaa ututuuma
 kiooduu mmaataiyauvo vauneema vaidi yokovaiyaatama iyauvunu
 variravai. Iya buruqaiyauvo poosauduu vaidi kieetaiya tommeeka sikau
 gooraivaadiri iima kiooyauvo iya kieetaiyauvunu vairavai. ⁵Ii kieeta
 varira mmaata ivakidiri saneetuuvo utuduu ngiaarunnaivo akua tuduu
 ari vo akua vo akuaiyauvo tiravai. Tuduu tooba hauru tooyauvo yaaku
 saivai karasaidiri taaravaitana kieeta varira mmaataivaa vunniivau
 teeravai. Iyauvo inna Anutuuaqaa Mmannasaivo ari yaagueeqaivo yaaku
 saivai sainaidiri taaravaitana vauvo teeravai. ⁶Tooduu kieeta varira
 mmaataivaa vunniivau arivoo karau mminnaa voovai nnoori haruunga
 pinaivaa roosiima mmannammannaanaruuravai.

Itaama uduu kieeta varira mmaataivaa kuai mmookai sainai sainai
 fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadoono dida vairavai. Ii fayai
 roosuu iyauvo korokorooma rada nuauduu iya kuai mmookaiyauvunu
 kaayau avuuyauvo vairavai. ⁷Tauraivoono fai raiyoonaivaa roosiima dioo
 vauduu inna inanoovo puara burimakau ooravai roosiima dioo vauduu
 raammiivaa viri nnikiivo vaidi viri nniki roosiiravai vauduu nnaagiai
 tuanaivo ngiaamma tuauvo mainnimainniima roo vuvvaa roosiima
 diravai. ⁸Mmuaavai mmuaavai iya haayaiyauvo yaaku saivai karasaidiri
 mmuaavai vairavai. Iya mmamma mmuakiaavai mmemmaiyaavakiaata
 veraiyauvunuaatama kaayau avuuyauvo vairavai. Ii fayai roosuu iyauvo
 hama pikieeraida ikiannagisanna heenageena mmannammanna kuaru
 tida tunoo:

Udaanga Anutuuaqo mmuakiaa mminnaayauvai
 yaataroo diraivo
 yoketayoketaa tuanaa ari vookaraiovee.
 Ivo tauraa varioo aanna makee varioo
 nnaagiai varinaravaivee.

Iya itaa kua kuaruuvaa tiravai. ⁹Ivo kieeta varira mmaataivau
 variivoono fai tupatupaa varinaravai. Innara fayai roosuu ari vookarau
 taarama taaramadoono kuaru tida variravai. Iya inna oyai ari
 vookarauvaara kuaru tida inna nnutuuvo ngiau aapu vauvaara kuaru tida
 yoketaavaivee tiravai. ¹⁰Iya itaama kuaru tida varuu suaivaki yokovaiya
 vo vaidivai taika kioo vo vaidivai yaaku saivakidiri taarama taarama

kieeta varira mmaataivau variivaa yuku oyaivaki vida varada vaidia ivo tupatupaa varinaraivaara ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiravai. Mmi kiada ngiari tommeekaiyauvaa rabara kiada inna mmaataivaa vunnigiataa mmataivau kagaari kiada tunoo:

¹ Ti Udaanga Anutuuqovee.

E nnaasu yoketaama varianna tuanaakuavee.

Ivaara vaidiia i oyai ari vookaraivaara

yoketaavee kiaa kiada

i nnutuuvaa ngiau aapu yapa kiada

i yaagueeqaivo vaivaara yoketaavaivee kiaavai.

A mmuakiaa mminnaayauvai iiraikuavee.

I iikiataivaugiataama a iikianna mminnaiyauvo

vaikiai variaavaivee.

Ivaara ta aiyara kua yoketaivaa kiaunnao.

Iya itaa kua kuaruuvaa tiravai.

Puara Sipisiipa Nnaakaraivo yanaivaa radudeeravai

5 ¹Na taaduu kieeta varira mmaataivau varuuvoono ari yaaku yaadudaivaadiri yanaa hovekama kioovaa utu kioo vairavai. Ii yanaa ivaa aakiaivakiaata mmaanaivaunnaatama fafaaraivo vauduu ivaa rabanikeevoora manu yaaku saivai karasaidiri taarama ivau vairavai.

²Vauduu tee na rikiaaduu aangeraa yaagueeqauvoono pinaama aayanna roo tunoo: Dee vaidivoono yoketaa tuanaavai variivaara aikiooma manuuyauvaa utu rabanika kioo yanaivaa raduda kioo yaarinarannee?

³tuduu rikioo hama yopeema ngiau aapu varuu vaidi voovoono ivaa raduda kioo taataama uduu hama yopeema mmatayaa varuu voovootama ivaa raduda kioo taataama uduu mmata mmemmaivaki varuuyakidiri hama yopeema voovoota iikiataama variravai. ⁴Hama vaidi voovoono yoketaa tuanaavai varioo aikiooma ivaa raduda kioo toovaara na pinaama rateeravai. ⁵Ratee variaaduu vaidi yokovaa voovoono ni tunoo: Sa rataanee. Taanee. Yutaanna oyaivakidiri fai raiyoonavaa roosuu vaidiivo diiteeravai. Ivo Davuitinna oyaivakidiri diitoovoono vaa yaagueeqainno yaatareeravoonora tuoo manu yaaku saivai karasaidiri taarama vaiyauvaa fai aikiooma utu rabanika kioo yanaivaa radudaanaravaivee, tiravai.

⁶Tuduu rikiee na taaduu kieeta varira mmaataivo vauduu fayai roosuu ari vookarau taarama taaramada ivaa ututuuma duduu iya tammaivaki Puara Sipisiipa Nnaakaraivo dioo vauduu yokovaiya iya ututuuma kiada variravai. Na taaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa ruputu kiooduu putuuvaa roosuuvo ivau dioo vauduu inna kieeta tinniivakidiri aaruuyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama vauduu inna avuuyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vairavai. Inna avuuyauvo

inna Anutuuqaa Mmannasaivo ari yaagueeqaivo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana vairavai. Vauyauvaa Anutuuqo iyauvaa titooduu mmuakiaa mmatavau nuairavai. ⁷Puara Sipisiipa Nnaakaraivo oro kieeta varira mmaataivau variivaa yaaku yaadudaivakidiri yanaa hovekama kioovaa vareeravai. ⁸Varooduu teeda fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadootama vaidi yokovaiya vo vaidivai taika kioo vo vaidivai yaaku saivakidiri taarama taaramadootama vida varada inna yuku oyaivaki vairavai. Iya mmuaavai mmuaavai kita roosuu mminnaiyauvaa utida kuu yavaa gooraivaadiri iima kiooyauvaa utiravai. Iya kuu yavaa aakiaiyauvaki yatari ranaivaa hudooduu suuda yoketaa vuvvaa yapa kiooyauvo Anutuuqaa gionna kiaapuuya yaaku vareeraivaa roosiiravai. ⁹Iya diitada dida vaidi karaasa kuaru voovai tida tunoo:

Vaidiia i ruputu kioovaara
 a nnaasu yoketaavai variannaikuaano
 fai aikiooma yanaa hovekama kioovaa varee
 manuyauvaa rabanika kiaanaravai.
 Vaidiia i ruputuduu i kiauvo tusoovaadiri
 a gionna kiaapuuya yookaama kiee
 Anutuuqaani iya viteeravai.
 A vo oyai vo oyaivakidiriaata
 vo kua vo kua kiaivakidiriaatama
 vo mmamma vo mmammaivakidiriaata
 vo mmata vo mmataivakidiriaatama
 gionna kiaapuuya Anutuuqaani viteeravai.

¹⁰ Vaa a iya vatee kiaannani
 iya kati Anutuuqaara puara hudeeraiya roosiima
 inna mmoori varada kieetaya variaano.
 Fai iya mmatayaa variayara diaaravaivee.

¹¹ Iya itaa kua kuaruuvaa tuduu na kava tee kuaru akuavavaa rikiaaduu aangeraa kaayakaayau ari vookarauya hama yopeema vaidiia yaaruatauya kuaru tida varida kieeta varira mmaataivaatama fayai roosuu ari vookarau taarama taaramaatama vaidi yokovaiyaatama ututuuma kiada ¹² dida vaidi pinaama kuaru tida tunoo:

Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa
 vaidiia ruputu kioovoono
 yoketaa tuanaavai variivaara
 aikiooma gionna kiaapuuyara dioo vainno
 aikiooma mminnaa yoketaiyauvaa varoo
 aikiooma tinni yoketaivaa varaikio
 yaagueeqaivo innaki vaivai.
 Aikiooma gionna kiaapuuya
 inna nnutuuvaa ngiau aapu yapa kiada

inna oyai ari vookaraivaara yoketaavee tida
innara kua yoketaivaa kiaavaivee.

¹³Iya itaa kua kuaruuvaa kiaa taika kioodoo na rikiaaduu mmuakiaa ngiau aapu varuuyaata mmatayaa varuuyaataama mmata mmemmaivaki varuuyaata nnooriki varuuyaataama kuaru tida tunoo:

Kieeta varira mmaataivau variraivaaraata
Puara Sipisiipa Nnaakaraivaaraatama
ta kua yoketaivaa tupatupaa kiaravee.
Ivaitana nnutuuvaitana nnaasu
ta tupatupaa ngiau aapu yapaaravee.
Ivaitana oyai ari vookaraivaitanaata
ivaitana yaagueeqaivaitanaatama
tupatupaa vakiaivee.

¹⁴Iya itaa kua kuaruuvaa kiaa taika kioodoo fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadoono iya sai tunoo: Kua kutaavee, tuduu rikiada yokovaiya ivaitana yuku oyaivaitanaki vida varada vaidan ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa ivaitana mmiravai.

Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono manuuyauvaa utu rabanika kieeravai

6 ¹Yanaa hovekama kioovau manu yaaku saivai sainaidiri taarama vauduu na taaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono manu tauraanaivaa utu rabanika kieeravai. Utu rabanika kioodoo tee na rikiaaduu fayai roosuu ari vookarau voovoono ngiaarunnaa akuaivaa roosiima tunoo: Ngianee, ²tuduu rikiee na taaduu puara hoosa eekaraivo nniravai. Nnudu too inna mmookaivau varuu vaidiivo suru yau suruuvaa utu kioo vauduu vaidiia yaatareera vaidiivaa tommeekavaa vara inna kieetaivau apu kioodoo vairavai. Vauduu too ivo ari nnammutuaa vooya yaatara kioo vioo mmannammanna vooyaataama yaataraanara viravai.

³Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu inanoovaa utu rabanika kioodoo tee na rikiaaduu fayai roosuu ari vookarau inanoovoono tunoo: Ngianee, ⁴tuduu rikioo puara hoosa kookeevo nniravai. Nnudu too inna mmookaivau varuu vaidiivo mmatayaa variraiya yoketaama variraivaa rugeera yaagueeqaivaa vareeravai. Fai ivo tinai rikiada vaidiia ausa nuufaivaa pikiada ngiari rupu ngiari rupuudada putuaara yaagueeqaivaa vareeravai. Varoo paipa avaikaravua varoo utu kioo vairavai.

⁵Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu tammaivaa utu rabanika kioodoo tee na taaduu fayai roosuu ari vookarau tammaivoono tunoo: Ngianee, tuduu rikiee na taaduu puara hoosa upisiivo nniravai. Nnudu too inna mmookaivau varuu vaidiivo mmuaararairavaa hiri kioo too rikieera kiikoovaa utu kioo vairavai. ⁶Utu kioo vauduu na rikiaaduu fayai

roosuu ari vookarau taarama taaramada tammaivakidiri aarareera suaivaara vaidi kua roosiima tioo tunoo: Yeennaivaa nnutuuvo vuuitaivo mmuaaneetu mmuaararaivaara mmuaa suaivai mmoori varaivaa irisai sikauyauvaa ivaara yapaatee. Vo yeennavai nnutuuvo baariivo taaravoomaneetu mmuaararaivaara kava mmuaa suaivai mmoori varaivaa irisai sikauyauvaa ivaara yapaatee. Mmoori aakiaivaki yatariivaa nnutuuvo oriipaiyauvaata vuainaiyauvaatama sa tuayanna ruatee. Kuaivo tuoo itaa kua tiravai.

⁷Puara Sipisiipa Nnaakaraivoonu manu eera taammaivaa utu rabanika kioodoo tee na rikiaadu fayai roosuu ari vookarau eera tammaivoonu tunoo: Ngiane, ⁸tuduu rikiee na taaduu puara hoosa poosa kuauvo nniravai. Nnudu too inna mmookaivau varuu vaidiivaa nnutuuvo Putira Vaidivai variravai. Puara hoosa voovau varuu vaidiivaa nnutuuvo Hairiiso inna nnaagiaivau nniravai. Fai yapooma mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaa variaya taarama taarama mmatanaa rukaakama kiada voovau voovau variaaravai. Ivaitana mmuaa mmatanaavai ruputuaara yaagueeqaivaa vareeravai. Fai ivaitana ivaki variaya tikiai vooya rapidada putikiai vooya yeenna raida putikiai vooya nniitareda putikiai fai mmaraiaaano vooya gutikiai putuaaravai.

⁹Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu eeraivaa utu rabanika kioodoo tee na taaduu yeena tapi voovai kiisama ngiaunnannuma iima kioovaa mmemmaivaki gioonna kiaapu nnaaru ruputu kioodoo putuuya mmagiaiya variravai. Ii gioonna kiaapu iya Anutuuqaa mmayaayaivaa kiaa kookieema kiada hama pikieerama kiada inna mmooriivaa mmannammanna yaagueeqama uuvaara vaidi vooya iya ruputuduu putiravai. ¹⁰Iya mmagiaiyaano pinaama aayanna tida tunoo: Udaanga Anutuuqo, yaagueeqaivo iisi nnaasu vaikiyai a yoketaa tuanaakua nnaasu variee kua kutaivaa kiannaikua दौरा sui fai mmatayaa varuuya ti ruputuuyaki kua pinaivaa yapa kiee ti kiauvo tusooavaara irisai maisaivaa iya mmianarannee? ¹¹tuduu rikioo Anutuuqo buruqa poosaiyauvaa iya mmioo tunoo: Kiisama ngia ivau tirooma variatee. Ngii seena homo mmatayaa varida ngii roosiima mmoori vareeraiya vaidiia ngii ruputuneema fai iya ruputikiai na iya yaaruee teeno aikiooma vainai tee fai na irisai maisaivaa ngii ruputuuya mmianaravaivee, tiravai.

¹²Tuduu rikiee na tee vakiaadu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu karasai diaivaa utu rabanika kieeravai. Rabanika kioodoo too mmataa kuaru pinaa ari vookarauvo utuduu suaivo buruqa maisa upisi kuavvaa roosiima hanigoo heeneeruvai vauduu kuraagaivo mokosamuvo kiau roosiinno kookeevai vairavai. ¹³Vauduu too aakiapuayauvo ngiau aapuuvakidiri tasukua rada mmataki tiida viravai. Nnaammuaya iira piguuyauvaa yuunna pinaivo utikiai tasukua rada tiida virayaama aakiapuayauvo tasukua rada tiida viravai. ¹⁴Vuduu yanaivaa

hovekakiianeema ngiauvo hovekainno vioo kieeravai. Vioo kioodoo mmuakiaa taapiiyauvootama mmuakiaa nnooriivo ututuuma kioo varuu mmata mmuakiaayauvootama ngiari mmaataiyauvunu pikiada hayu vooyauvunu vairavai. ¹⁵Itaama vauduu teeda mmatayaa varuu kieeta nnoonnaiyaata kiisa kiisa kieetaiyaatama rapira kieetaiyaata hoonahaana suvuayaatama vaidi kaayau yaagueeqauyaata mmuakiaa vaidi sikaunnaadiri yookaama kiada vitooyaatama mmamma dummukiara kati ngiari nuauyaatama iyaano oonauyauvakiata oora sikau aakiaiyauvakiataatama vida hatauma kiada variravai. ¹⁶Hatauma kiada varida oora sau tatari taapiivaa aayanna reeda tunoo: Havataida tiida ti rummua apu kikio kieeta varira mmaataivau variivo sa ti taiveera ti rummua apu kiaatee. Pura Sipisiipa Nnaakaraivo sa tiyara ausa nnannataiveera ti rummua apu kiaatee. ¹⁷Ivaitana nnannateera suaivo aavaa nninoo. Dee vaidivoono aikiooma ivaitana avuuvaitanau dinarannee? Hameetainoo. Ivaara tiida ti rummua apu kiaatee, tiravai.

Isarairaa kaayakaayau (144,000) Anutuuqaa atauvaa vareeravai

7 ¹Iya itaa kua kiaa taika kioodoo na taadu aangeraa taarama taaramadoono suai raari roopinnaatama suai haatapeeraipinnaatama tooya sai tooya sainai diravai. Iya dida vaunnidiri yuunnaiyauvo ngioo utuduu teeda iya iyauvaa suvuai utuduu hama mmataivau utuduu hama nnooriivoota yatariiyauvootama korokorooravai. ²Iya itaama suvuauduu na taadu ari vo aangeraa voovono suai raari roopinnaidiri ngioo varioo Anutuuqo tupatupaa variraivaa atauvaa utu varoo nniravai. Ngioo varioo aangeraa taarama taaramadaara pinaama aayanna reeravai. Ii aangeraa taarama taarama ido mmataivaata nnooriivaatama iikio fai hama yoketainara yaagueeqaivaa vaa Anutuuqo iya mmiravai. ³Aangeraiivo iyara aayanna roo tunoo: Ivau iikiatee. Sa nnaammaratuma mmataivaatama nnooriivaata yatariiyauvaatama maisa aataruuvaa iikiatee. Yapooma ta ti Anutuuqaa fafaaraivaa inna mmoori vareera gioonna kiaapuuya tinniiyauvunu inna atauvaa yapa kikiyai iikiatee, ⁴tuduu rikiada iya Anutuuqaa atauvaa gioonna kiaapuuya tinniiyauvunu yapa kiada iya yaaruuvaa ni giaa ni mida tunoo: Kaayakaayau gioonna kiaapu Isarairaiya (144,000) vo oyai vo oyaiyauvakidiri diitaiya atauvaa ta iyayaa yapa kiaunnavaivee, tiravai. ⁵Isarairaa gioonna kiaapuuya vo oyai vo oyaiyauvakidiri atauvaa yapa kioovo ataama vainoo.

Yutaanna oyaivakidiri kaayau (12,000)

Roveenaa oyaivakidiri kaayau (12,000)

Gaataa oyaivakidiri kaayau (12,000)

⁶Asereenna oyaivakidiri kaayau (12,000)

Nafatarainna oyaivakidiri kaayau (12,000)

- Manaseenna oyaivakidiri kaayau (12,000)
 7 Simioonaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
 Riviinna oyaivakidiri kaayau (12,000)
 Isasaaraa oyaivakidiri kaayau (12,000)
 8 Seporoonna oyaivakidiri kaayau (12,000)
 Yoosiipaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
 Piniomiinaa oyaivakidiri kaayau (12,000)
 gioonna kiaapuuyayaa yapeeravai.

Anutuuqo varira mmaata vunniivau kaayau gioonna kiaapuuya diravai

⁹Iya Anutuuqaa atauvaa iyayaa yapa taika kioodoo na taaduu gioonna kiaapu kaayakaayau ari vookarauya hama yopeema vaidiiya yaaruatauya dida vairavai. Iya vo mmata vo mmataiyauvakidiriaata vo oyai vo oyaiyauvakidiriaatama vo mmamma vo mmammaiya varuuyakidiriaata vo kua vo kua tuuyakidiriaatama nniravai. Iya nnida kieeta varira mmaataivaa vunniivaunnaata Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa vunniivaunnaatama dida vaida buruqa poosaiyauvaa rau kiooneema dida vaida muusa apuuyauvaa utu kiada vairavai. ¹⁰Utu kiada vaida pinaama aayanna reeda tunoo: Ti Anutuuqo kieeta varira mmaataivau variraivoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama ti vitada yoketaivau ti yapeeraivaitanavee, ¹¹tuduu rikiada mmuakiaa aangeraiya kieetaivaa mmaataivaatama vaidi yokovaiyaata fayai roosuu ari vookarau taarama taaramaatama ututuuma duuya vida varada kieeta varira mmaataivaa oyaivaki vaida ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuqaa mmida ¹²tunoo: Kua kutaa. Ta ti Anutuuqaa kua yoketaivaa kiaunnaivootama inna oyai ari vookaraivoota tinni yoketaivootama tupatupaa vakiaivee. Ta innara yoketaavaivee kiaunnaivootama inna nnutuuvo ngiau aapu vaivootama ari yaagueeqaivoota ivo gioonna kiaapuuyara diraivootama tupatupaa vakiaivee. Kua kutaavee, tiravai.

¹³Tuduu rikioo vaidi yokovaa voovoono ni yaparainno tunoo: Aa buruqa poosa rammuaa aaya deeyannee? Iya deepidiri ngiaayannee? ¹⁴tuduu rikiee na iya sai kiaanoo: Ni vaidi-o, hama na tauyavee. Vaa a taannavaivee, kiaaduu rikioo tunoo: Vaidiiaa aa gioonna kiaapu aaya pinaama mmoori maisaivaa mmuduu rikiada hama Anutuuqaa kuaivaa pikieeraida safuuma varuuyavee. Vaa iya Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kiauvaadiri varada ngiari buruqaiyauvaa fini kiaavo yoketaivai. ¹⁵Ivaaraida iya Anutuuqaa mmaataivaa vunniivau dida vaida ikiannagisanna heenagieena inna nuunaira nnauvaki inna mmooriivaa varaano. Kieeta varira mmaataivau variivoono fai iya tasipama varioo iya tuqinnama haitatuunaravai. ¹⁶⁻¹⁷Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono kieeta varira mmaataivaa tammaivau variivoono sipisiipara haitaturayaama iya haitatuunaraivaara hama iya kava yeenna rainno

nnoori rainaravai. Fai hama suaivoota ikiaivootama iya taanaravai. Fai ivo nnoori rumuruumaivaki iya vitoo vinai ivakidiri nneeda tupatupaa variravai. Fai Anutuuqo iya vunnunnu mmuakiaayuvai iya avuuyauvakidiri rugaanaravaivee. Vaidi yokovaa voovoono itaa kua tiravai.

Manu nnaagiai karasaidiri taaravaitana vauvaa utu rabanika kieeravai

8 ¹Puara Sipisiipa Nnaakaraivo manu nnaagiai karasaidiri taaravaitana vauvaa utu rabanika kiooduu paanna suai ngiau apuuvaki hama kuaataduu tengetoongainno viravai. ²Vuduu na taaduu aangeraa yaaku saivai sainaidiri taarama Anutuuqaa avuuvau dida vaido ivo nooma yaaku saivai karasaidiri taarama vaudaa mmuduu vareeravai.

³Varooduu too aangeraa voovoono kuu yavaa kiisaivaa sikau gooraivaadiri iima kioovaa varoo numa yeena tapiivo kiisama ngiaunnannuma vaunningiaa diravai. Ii kuu yavaa ivaki iya yatari rana suuda yoketaa vuvvaa hudeeravai. Aangeraiivo ivaa varoo ivau dioo vauduu Anutuuqo kaayau yatari ranaivaa inna mmuduu yeena tapi gooraadiri iima kioovo kieeta varira mmaata vunniivau vauvaki kati hudeeravai. Kati hudoo yatari ranaivaata Anutuuqaa gioonaa kiaapuuya innara yaaku vareeraivaatama innaniyauvaivee kiaa inna mmiravai. ⁴Inna mmuduu too aangeraiivo kuu yavaivaa utu kioo vauduu ivakidiri yatari ranaivaa visuuvoota yaaku vareeraivootama Anutuuqaa avuuvau nuunama viravai. ⁵Vuduu too aangeraiivo yatari rana hudoo kuu yavaivaa varoo yeena tapiivakidiri ikia vooyauvai habatia roo kuu yavaivaki yapooduu mmuugiauduu ikiaivaa mmataivau yaagueeqama fuarau kagaari kieeravai. Kagaari kiooduu rikioo ngiaarunnaivo akua tuduu vo akua vo akuaivo akua tuduu saneetuvo utuduu mmataa kuaru pinaivo utiravai.

Aangeraiya noomaiyauvaa puu tiravai

⁶Utu kiooduu aangeraa yaaku saivai karasaidiri taarama ngiari noomaiyauvaa puu kiaaraivaara teerairavai.

⁷Teerauduu too tauraanaivo ari noomaivaa puu tuduu kaaburaara vati pinaivoota ikiaivootama kiauavaa tasipama mmataivau pinaama tiiravai. Tuoo mmata saivai saivai pikioo tammaivau vau yatariiyauvaata mmataivaatama taa tamooqa kiooduu mmata sainai sainai vauyauvunu vau ikiau mmuakiaayauvaatama taa tamooqa kieeravai.

⁸Aangeraa inanoovo ari noomaivaa puu tuduu taapi roosiima vau mminnaa pinaivaa ikia hauru teeraivaa roosuuvaa ivo kagaari kiooduu nnoori haruunga pinaivaki tuoo viravai. Vuduu nnoori saivai saivai pikioo tammaa ivo vuvvaki kiauvo vauduu ⁹ivaki varuu mminnaa mmuakiaayuvai putuduu ivau nuau siipaiyauvootama maisainno havarateeravai.

¹⁰Aangeraa tammaivo ari noomaivaa puu tuduu aakiapuaa pinaivo tooba roosiima toovoono ngiauvakidiri tasukua roo tuoo nnoori saivai saivai pikioo tammaivakiaata nnoori rumuruumaiyauvakiaatama viravai.

¹¹Ii aakiapuaa ivaa nnutuuvo Kapikaravovee. Nnoori saivai saivai yoketauduu tammaivakidiri kapikaroovo nnuduu kaayau vaidiia nneeda putiravai. Vaa nnooriiyauvaki kapikaroovo vuuvaara iya putiravai.

¹²Aangeraa eera taammaivo ari noomaivaa puu tuduu suaivaata kuraagaivaatama saivai saivai pikioo tammaivau ruduu hama teeravai. Aakiapuiaiyouvaatama saivai saivai pikioo tammaiyauvunu ruduu hama teeravai. Suaivo teera suaivaki suaivo raari roo ngioo ikiannauduu tasuuma kioo hannauduu kava teeravai. Heenaivaki kuraagaivoota aakiapuiaiyouvootama kannokannoonno varuduu mmeekia teeda kiisama ngioo heena tammauduu tasuuma kiada vioo patairaa rauduu kava teeravai.

¹³Na taaduu ngiaamma tuauvo ngiau aapuuvau ngioo vuduu rikiaaduu ivo vaidi kua roosiima pinaama kua tioo tunoo: Ikiee, ikiee, mmatayaa variailya fai maisamaisama variaaravaivee. Nnaagiai aangeraa taaravoomadoono ngiari noomaiyauvaa puu tikiai rikiaada fai iya maisamaisama variaaravaivee, tiravai.

9 ¹Aangeraa eeraivo ari noomaivaa puu tuduu na taaduu aangeraa voovoono aakiapuaivaa roosiima vaa ngiauvakidiri tuoo mmataivau vuuvoono soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvaa kiivaa voovoono varoo inna mmuduu utiravai. ²Utu varoo tuoo vioo soopaivaa avaiivaki rau kioo sipuuvaa hatuaa kioodoo visuuvo kaayauma ngioo viravai. Visuuvo mmooriivaa rupi hareeraivaa roosiima ngioo vuduu suaivoota ngiauvootama upisiiravai. ³Upisuuduu kapuaa kaisaiyauvo visu aakiaivakidiri tiida mmatayaa vida eevariiyauvo vaidi gutira roosuu yaagueeqaivaa vareeravai. ⁴Varooduu kuaivo iyasi tuoo tunoo: Sa annaanna mmaguya yananneeri ikiauyauvaatama nneeda maisama iida sa gionna kiaapu Anutuuqaa atauvo iya tinniiyauvunu vaiya gutida maisama iikiatee. Homoraiya nnaasu gutida maisama iikiatee. ⁵Sa putuateeraivaara iya gutuatee. Mmannammanna iya gutua rada vikiokio yaaku sai kuraagavai taikavee. Fai iya gutikio eevariivo vaidiia gutikio nniitaraeraivaa roosiima iya nniitaraanaravai. ⁶Ii yaaku sai kuraaga ivaki gionna kiaapuuya ngiari putuaara aataruuvaara buaidada teekio hama iya too vainaravai. Mmannammanna iya putuatainai hama yopeema iya putuaaravaivee. Ivo itaa kua tiravai.

⁷Na taaduu kapuaa kaisaiyauvo kaayau puara hoosaiyauvo nuunaida rapuaara iiraiyauvaa roosiima iiravai. Iya kieetaiyauvunu sikau goora tommeekaiyauvaa vaidi kieetaiya apiraiyauvaa roosuuyauvo vauduu iya oori nnikiyauvo vaidi oori nnikiyauvaa roosiiravai. ⁸Iya kieeta yausiiyauvo gionnaiya kieeta yausiiyauvaa roosiima hokobayauvai

vauduu iya avaiyauvo pinaayauvai fai raiyoonavaa avaiyauvaa roosiiravai. ⁹Na taaduu ngiari nniriiyauvunu kapaaqa roosuuyauvaadiri rummua apiravai. Kaayau kaaraiyauvaki puara hoosaiyauvaa haru kiada vitada rapuara kuaavo hoosaiya yuku akuaivo viravava roosiima iya haaya akuaivo pinaa ari vookarairavai vairavai. ¹⁰Iya eevariiyauvaa roosiima ngiari mmeeyaiyauvaki avaiyauvo vauyauvaadiri vaidiia heera yaagueeqaiva voreeravai. Ii yaagueeqa ivo fai yaaku sai kuraagavai vainno taikaanaravai. ¹¹Aangeraivo soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvaara duuvo inna iyara dira kieetaivovee. Inna nnutuuvo Eporai kuaivakidiri tunoo: Apatoono, tuduu Ereengaa kuaivakidiri tunoo: Aporuoono, tiravai. Ii nnutu ivaitana oyaivo ataama vainoo. Gioonna kiaapuuya ruputu taikeraivovee.

¹²Maisa mmoori tauranaivo vaa taikaivaivee. Rikiaatee. Homo mmoori maisa taaravaitana vainoo.

¹³Aangeraa karasai diaivo ari noomaivaa puu tuduu na rikiaaduu kuaivo sikau gooraivaadiri iima kioo yeena tapiivo Anutuuaqa vunniivau duuvaa tooyataayavakidiri tioo ¹⁴aangeraivo noomaivaa puu tuuvaa tunoo: Nnoori pinaivaa nnutuuvo Yuferetiisa ivaki variaa aangeraa taarama taarama yeena rau kiadaa rukuasaa kikiiai kuatee, tiravai. ¹⁵Aangeraa taarama taarama gioonna kiaapu vooya ruputuaaraivaara faannaida teerama kiada variravai. Iya aa suai aavaaraatama aa kuraaga aavaaraata aa nuanu aavaaraatama iya faannaida varida gioonna kiaapu mmatayaa sainai sainai varuuya pikiada tammaivaki varuuya ruputuaaraivaara vaa teerama kieravai. Kuaivo inna kiasa mmuuvaugiataama aangeraivo noomaivaa puu tuuvoono iya rukuasaa kiooduu viravai. ¹⁶Rapira vaidiia hoosa mmookaiyauvunu varuuya yaarira nnutuuyauvaa na rikiaaduu tunoo: Kaayakaayau ari vookarai vaidiia (200,000,000) variaanoo, ¹⁷tuduu ni avu tinniivo hanigioduu na tee vakiaaduu vaidiia ngiari hoosaiyauvaa mmookaiyauvunu varuuyauvo ataama vairavai. Ngiari nniriiyauvunu rapira kapaaqaiyauvaa iya uyu kiooyauvo ari vookaraama vairavai. Vooyauvai kookee ikia hauru roosuuyauvo vauduu vooyauvai haboonna kuauyauvo sikau sapaiyaa roosuuyauvo vauduu vooyauvai sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuuvaa roosiima vairavai. Iya hoosaiyauvaa kieetaiyauvo fai raiyoonavaa kieetayauvai roosuuduu ngiari avaiyauvakidiri ikiaivoota visuuvootama sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuoo varuuvootama tiiravai. ¹⁸Tuoo tuoo maisa mminnaa taaravooma ikiaivoota visuuvootama sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuoo varuuvootama gioonna kiaapu mmatayaa sainai sainai varuuya pikiada tammaivaki varuuya ruputuduu putiravai. ¹⁹Ii hoosa iyauvaa avaiyauvakidiriaata mmeeyaiyauvakidiriaatama yaagueeqaivo vauvaadiri vaidiia ruputuduu putiravai. Iya mmeeyaiyauvo yapaiyauvaa

roosuuduu iyauvaki kieeta vauyauvaadiri gioonna kiaapuuya gutuduu iya nniitareeravai.

²⁰Gutuduu rikiada gioonna kiaapu homoraa ii mmoori maisa taaravooma iyauvo hama iya ruputududuu putuuya ngiari yaakukidiri uu mminnaiyauvaa hama pikieeraida homo ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa iyauvaa mmiravai. Iya sikau mmannaammannaidaa nnutuudo goora sirivuaa baraasa idaadiriaatama sikau tuanaivaadiriata yatariivaadiriataatama unnakua anutuuyauvaa iyauvaadiri iiravai. Ii unnakua anutuu iyauvo hama avu teeda yaata rikiada nuairayauvaivee. Iya iyauvaata mmagia maisaiyauvaatama ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmida nnaasu variravai. ²¹Mmida varida vaidiia ruputuduu putuduu saaka sifaivaa iida sabi heeda varida mminnaiyauvaa mmuara varada varida hama ausa hanigiada hama ii aataru iyauvaa mmooka hanigia mmiravai.

Aangeraa voovoono kiisa yanaa hovekama kioovaa utu kioo vairavai

10 ¹Na itaama taivo taika kioodoo kava na taaduu ari vo aangeraa yaagueeqa voovoono ngiau aapuuvakidiri tiiravai. Tuuduu namaivo inna mmammaivau rummua apu kioodoo furainaivo inna kieetaivaa ututuuma kioodoo inna viri nnikiivo suai roosiima tooduu inna yukuuvaitana nnau tunna roosiima vauduu ivaitanaudiri ikiaivo teeravai. ²Tooduu kiisa yanaa hovekama kioovaa rabara kioo utuuvoo inna yaakuuvau vairavai. Vauduu too ivo ari yuku yaadudaivaa nnoori sorovuaraa verenoovau raa tu kioo vainno geedaivaa mmataivau raa tu kioo vairavai. ³Raa tu kioo vainno ivo pinaama aayanna tioo fai raiyoonavavaa akuavavaa roosiima tiravai. Tuduu rikioo ngiaarunnaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama pinaa akuavai sai tiravai. ⁴Akua sai tuduu rikiee na fafaara raanara iina rikiaaduu kuaivo ngiau aapuuvakidiri tioo tunoo: Ngiaarunnaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taaravaitana akua kiaiyauvaa sa raanee. Pikino aiki hatauma vakiaivee, tiravai.

⁵Tuduu rikioo na taa aangeraivoono nnoori verenoovaunnaata mmataivaunnaatama raa tu kioo vauvooonoo ari yaaku yaadudaivaa ngiau reera utuoo ⁶Anutuuqaa nnutuuvavaa tasipama kua kutaivaa tiravai. Anutuuqo tupatupaa variraivoono ngiauvaata mmataivaatama nnooriivaata mmuakiaa mminnaiyauvo iyauvaki vaira variraiyauvaatama iima kioovaa nnutuuvavaa tasipama kua kutaivaa tioo tunoo: Suaivo vaa paannainoo. Sa mmannammanna faannakiatee. ⁷Fai aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivavaa puu tinee tii saivaata Anutuuqo ariisi haumaki vai kuaivavaa vaa ari mmoori vareera vaidi forofetaiya kiaa mmuuvoo fai kaanainaravaivee, tiravai.

⁸Tuduu na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri niita kua tuuvo kava niita kua tioo tunoo: Aangeraivo nnoori verenoovaunnaata

mmataivaunnaatama raa tu kioo vaivaa yaakuuvakidiri yanaa rabara utu kioo vaivaa oro varaanee, ⁹tuduu rikiee na oro aangeraiavaa vainima diee vaina inna yaparaina kiaanoo: Kiisa yanaivaa ni mianee, kiaaduu rikioo ivo sai ni tunoo: Varee nnaanee. Nnee rikino i ausaivaki fai pinaama kapikaraanaravaivee. Nnee rikino i avaivaki fai ngengengoonga suuya roosiima yoketainaravaivee, ¹⁰tuduu rikiee kiisa yanaivaa inna yaakuuvakidiri varee nnee rikiaaduu ni avaivaki ngengengoonga suuyaivaa roosiima yoketairavai. Yoketauduu tee na romenama kiaaduu ni ausaivaki pinaama kapikareeravai.

¹¹Na nnaa taika kiaaduu ivo ni tunoo: Yapooma gioonna kiaapuuyasi vainaraivaara Anutuuoqo i kiasa i mmuu kuaivaa kava kiasa kookieekianee. A kaayau gioonna kiaapu vo mmamma vo mmammaiya varuuyaraata vo mmata vo mmataivau varuuyaraatama vo kua vo kua tuuyaraata kieeta vaidiiyaraatama Anutuuoqo i kiasa i mmuu kuaivaa kianee. Ivo itaa kua tiravaivee.

Anutuuoqaa mmayaaya kiasa mmira vaidiivaitana fai putuaaravai

11 ¹Ivo itaa kua kiasa kioo nnau mmataira yauvaa roosuu kuasaivaa ni mioo tunoo: Diitee oro Anutuuoqaa nnau nuunairaivaata yeena tapiivaatama mmataakianee. Ivaki variaa gioonna kiaapu ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa Anutuuoqaa mmida variaiya yaaruanee. ²Nuunaira nnauvaa vainima vai mmatuuyauvai sa mmataakianee. Inna ngiari vopinnaiya mmatuuyavai vaa na iya mmiauvaara sa ivaa mmataakianee. Fai iya yoosinna yoketaa tuanaa aakiaivaki yuku reekiokio fai kuraagaiyauvo taara vaidi yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taaravaitana taikaanaravai. ³Fai na ii suai ivaki niyara safuuma kua kiasa kookiee kiasa vaidiivaitana yaagueeqaivaa mminai ivaitana kaayau (1260) suaiyauvaki Anutuuoqo iya kiasa mmii kuaiyauvaa kiasa kookieekiaaravai. Ii vaidi ivaitana gioonna kiaapu mmatayaiya mminnamminnaa maisaiyauvaa varaiyauvaara ausa mmuaarareeda buruqa maisa upisiivaitana rau varada kuaaravaivee, tiravai.

⁴Ii vaidi ivaitana taara yatari oriipaivaitana roosiikiaavaitana mmatayaiyara dira Udaangaivaa avuuvau taara tooba hokobaivaitana roosiikiaavaitanavee. ⁵Fai vaidi voovoono ivaitana ruputinaree kiasa iino too fai ivaitana avaivakidiri ikiaivo tioo vioo ivaitana nnammutuayia taa taputu kiaanaravai. Itaama vai aataru ivaudiri vaidi voovoono ivaitana ruputinaree kiasa iinno fai putinaravai. ⁶Fai yaagueeqaivo ivaitana tasipanai vatiivaa ooqoo tikio ivaitana Anutuuoqaa kuaivaa kiasa mmira suaivaki hama vatiivo rinaravai. Vo yaagueeqavai ivaitana tasipanai nnooriyauvaa tikio hanigioo kiauvai vainaravai. Vo yaagueeqa voovai ivaitana tasipano vo suai ivaitana kiatainai tikio maisa nniitareera ari vookara ari vookaraiyauvo mmatayaa tiinaravai.

⁷Taaravaitana Anutuuqaa kuaivaa kiaa mmi taika kikio fayai mmaraivo soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvakidiri ngioo ivaitana rapuoonnonno yaatara kioo ruputu kinai putuaaravai.

⁸Putikiai ivaitana nnabaivaitana ngiari Udaangaivaa yatari sagaivau haara kiada yoosinna pinaivaa vuutaivaki yapa kikiai vakiaaravai. Ii yoosinna ivaa hatauma mmataama kioo nnutuuvaitana vuaivo Sutuuma vaikio vuaivo Iyiipa vaivai.

⁹Ivaki gionna kiaapu vo mmamma vo mmammaiya variayakidiriaata vo oyai vo oyaivakidiriaatama vo kua vo kua kiaivakidiriaata vo mmata vo mmataivakidiriaatama nnida ivaitana nnabaivaitana taaravai. Iya taaravooma suaivo taika kioo vo suaivai sai suaivaata hakuaraivaara oooqo kiaravai.

¹⁰Gionna kiaapu mmatayaiya taaravaitana putuaivaara suviyauvi kiaa kiada sirigakiaaravai. Vaa tauraa ii forofetaa ivaitana iya kiaavovo mmamma nniitareeraivo iyasi nniivaara nnaagiai ivaitana putuaivaara iya sirigaida varida mminnaiyauvaa kati ngiari mmu ngiari mmuukiaaravai.

¹¹Yuvuaano ivaitana itaama iikiaaraivaa tooduu ari yaata tinniivo hanigiooduu tunoo: Vaa vai aataruvaivee, kiaa kioo ataama teeravai. Taaravooma suaivo taika kioo voovai tammaivaki kava varira yaikiaivo Anutuuqaasidiri tioo ii vaidi ivaitanaaki kuaikiai kava diitaani gionna kiaapuuya ivaitana taiya kaayauma aatuukiaavai.

¹²Aatuuda variaani forofetaivaitana rikiaavo ngiau aapuuvakidiri kua pinaivo tioo ivaitana tinoo: Aapi ngiatee, tikiyai ngiari nnammutuaiya ivaitana teeda vakiaani namaivaki ngiau aapu kuaavai.

¹³Ivaitana kuaa saivaata mmataa kuaruuvu pinaama utuoo nnau vooyauvai havarata kioo gionna kiaapu kaayakaayau (7000) ruputu kiaivai. Ruputu kiaikiai gionna kiaapu homoraia ivaa teeda pinaama aatuuda Anutuuqo ngiau aapu variivo ari vookaraama variivaara kua yoketaivaa kiaavaivee.

¹⁴Mmooi maisa inanoovo vaa taikaivaivee. Rikiaatee. Mmooi maisa nnaagiaivo fai kiisa suai nninaravai.

Aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivaa puu tiravai

¹⁵Aangeraa nnaagiai tuanaivoono ari noomaivaa puu tuduu ngiau aapuuvaki pinaama kua tiraiyauvoono tunoo: Ti Udaanga Anutuuqoota ari mmataama kioo vaidi Misiaivootama aanna makee mmatayaiyara dira yaagueeqaivaa varada iyara dida vaidi fai tupatupaa iyara diaaravaivee,

¹⁶tuduu rikiada yokovaa vaidiia vo vaidivai yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taarama taarama ngiari mmaataiyauvunu varuuya vida varada Anutuuqaa yuku oyaivaki vaidi innara kua yoketaivaa tida

¹⁷tunoo:

Udaanga Anutuuqo
mmuakiaa mminnaiyauvaa
a yaataree diraikua

a tauraa variannaikua makee variannanoo.

A ai yaagueueqa pinaivaadiri
gioonna kiaapuuyara diannaivaara
ta aiyara yoketaavee kiaunnanoo.

¹⁸ A itaama diannaivaara

gioonna kiaapu hama i kuaivaa rikiaiya
aiyara nnannataavai.

A gioonna kiaapuuyara i nnannataanara suaivo
vaa vainima nninoo.

Fai a gioonna kiaapu putiraiya
yaparainara suaivo vaa vainima nninoo.

Fai ai mmoori vareera vaidi forofetaiyaatama
gioonna kiaapu aiyara kutaavaivee kiaiyaatama
aiyara yoketaa kiaa gioonna kiaapu
mmuakiaa nnoonna kiisaiyaatama
a irisai yoketaivaa iya mminara suaivo
vaa vainima nninoo.

Gioonna kiaapu vooyaano
vooya rupertuduu putuuya
a iya rupertinai putuaara suaivo
vaa vainima nninoo.

Yokovaiyaano itaa kua tiravai. ¹⁹Tuduu Anutuuqaa nuunaira nnau
pinaivo ngiau aapu vauvaa sipuuvaa ivo hatuaa kioodoo ivaki nnaamuru
yoketaivo kooyaa vauduu teeravai. Ii nnaamuru ivaki nnaaru Anutuuqo
Isarairaiyaata kua yeena rau kioo kuaivo vairavai. Ivo sipuuvaa
hatuoo saivaata saneetuuvo utuduu vo akua vo akuaivo akua tuduu
ngiaarunnaivo akua tuduu mmataa kuaruuvo utuduu kaaburaara vati
pinaivo pinaama riravai.

Yapai pinaivo gioonnaivaara nnannateeravai

12 ¹Itaama taika kioodoo ngiau aapuuvau ari vookarau atauvo
vairavai. Gioonna voovai suaivo inna mmammaivau rummua
apu kioodoo varuduu kuraagaivo inna yuku mmemmaivaki vauduu
aakiapuaa yaakuuvaitana yukukidiri taaravaitana kieeta vaidiivo
tommeeka apiraivaa roosiima inna kieetaivau vairavai. ²Vauduu too ivo
nnaakara sunnainno mmataanara uduu inna nniitarooduu kaayauma
vuu vuu kai kai tiravai.

³Kava ngiau aapu ari vookarau atauvo vairavai. Pinaa ari vookarau
mahipa pinaa kookevo varuduu innayaadiri yaaku saivai karasaidiri
taarama vau kieetaiyauvo vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vairavai.
Vaidi kieetaiya apira tommeekaiyauvo yaaku saivai karasaidiri
taarama inna kieetaiyauvunu vairavai. ⁴Vauduu ari mmeeyaivaadiri

ngiau aapuuvaidiri aakiapuaa sainai sainai vauyauvaa pikioo tammaiyauvaa rupi nuunama kioo vara mmatayaa kagaari kioodoo tiiravai. Tuuduu gionnaivo nnaakaraivaa mmataanara uuduu yapaivo oro inna vunngiaa dioo vainno nnaakaraivaa mmata kino too gutu nnaanaraivaara ivau diravai. ⁵Dioo vauduu gionnaivo mmaapuvai mmata kieeravai. Inna mmaapuuvu fai yapooma yokeenno mmuakiaa mmatayaa variayara yaagueueqa yau ainaivaa kuru kioo iyara dinaravai. Gionnaivo ari mmaapuuvua mmatoosai vaata aangeraiya inna ravisi vitada Anutuuqo ari kieeta varira mmaataivau variivaasi yapaara viravai. ⁶Vuduu too gionnaivo mmanna gaanga yoosinnaivakira seenoo viravai. Anutuuqo innani ii yoosinna ivaa teerama kioo ivaki kaayau suai (1260) inna tuqinnaanara yoosinnaivakira viravai.

⁷Vuduu too ngiau aapuuvaki pinaa rapiraivo diiteeravai. Aangeraiya kieetaivaa nnutuuvo Maikooro ari aangeraiyaatama mahipa pinaivaata ari aangeraiyaatama rapidada ⁸mahipa pinaivaata ari aangeraiyaatama yaatara kiada oqoo tuduu hama ngiau aapu iya variraivootairavai. ⁹Hama iya variraivootauduu mmatayaa kagaari kioodoo tiiravai. Ii mahipa pinaa ivo nnaaru varuuvaa nnutuuvo Sataango ivo mmuakiaa gionna kiaapu mmatayaiya unnakua tiraivovee. Innaatama ari aangeraa mmuakiaayaatama kagaari kioodoo mmatayaa tiiravai.

¹⁰Tuuduu na rikiaduu ngiau aapuuvakidiri kua pinaivo tuoo tunoo: Ivo ikiannagisanna heenageena Anutuuqaa avuuvau dioo vainno ti seena vaa ausa hanigieeraiyaki kua pinaivaa yapoovaa vaa aangeraiya inna ngiau aapuuvakidiri mmatayaa kagaari kieeravai. Iya inna kagaari kioovaara aanna makee Anutuuqo ti vitoo yoketaivau ti yapeera aataruuvootama ari yaagueueqaivoota ivo kieeta tuanaavai variraivootama kooyaa vainoo. Ivo ari mmataama kioo vaidi Misiaivo gionna kiaapuuyara dinara yaagueueqaivaa aanna makee kooyaa ti vitainoo. ¹¹Ti seena vaa ausa hanigieeraiya Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kiauvo iyara tusoovaara kutaavaivee kiaa kiada inna kua kutaivaa kiaa kookieema kiaivaara Sataangaa yaataraavai. Iya hama ngiari variraivaara yaata utida putiraivaara aatuukiaavai. ¹²Ngia ngiau aapuuvaki variaa mmuakiaaya iya Sataangaa yaataraivaara sirigakiatee. Boo, ngia mmatayaa variayara vaa ivo ngiisi tioo ngii tasipama variivaara fai ngia maisama variaaravai. Vaa ivo ari variraivaa taikio paannaikio pinaama nnannataikio ngiisi kuaivaivee. Kuaivo itaa kua tiravai.

¹³Mahipa pinaivo vaa iya mmatayaa inna kagaari kioovaara arinaima rikioo mmaapuuvua mmatoosai gionnaivaa vata roo viravai. ¹⁴Vata roo vududuu Anutuuqo tuau pinaivaa haayaivaitana gionnaivaa mmuduu too ivaitanaano inna vitoo mmanna gaanga yoosinna ari varinaravakira viravai. Vioo vioo ivaki taaravooma nuanuuvu taika kioo vo nuanuvai sai suaivaatama varino Anutuuqo inna tuqinnanono mahipa pinaivo

hama yopeema inna ruputinara yoosinnaivakira viravai. ¹⁵Vuduu mahipa pinaivo ari avaiakidiri nnooriivaa mmuru utino gionnaivaa vioo varoo kuaiveera nnoori pinaivaa roosiima mmuru utiravai. ¹⁶Mmuru utuduu gionnaivaara mmataivo boo tioo saivai sainai vuduu saivai sainai vuduu soopa pinaavai vauduu nnooriivo yapaivaa avaiakidiri tuuvo idaa viravai. ¹⁷Vuduu mahipa pinaivo gionnaivaara pinaama inna nnannatooduu inna pikioo inna uru nnaakaraiyaata rapinara viravai. Iya Anutuuoqo kuaivaa tiivaa rikiada iida Yisuunna mmayaayaivaa kiaa kookieeraiyasi rapinara viravai. ¹⁸Vioo vioo oro sorovuaraivaa siriivau diravai.

Fayai mmararavaitana mmatayaiyara diravai

13 ¹Na taaduu fayai mmararavai nnoori sorovuaravakidiri ngioo varuduu innayaadiri yaaku saivai karasaidiri taarama vau kieetaiyauvo vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vairavai. Vauduu vaidi kieetaiya apira tommeekaiyauvo yaakuuvaitana inna aaruuyauvunu vauduu maisa nnutuuyauvaa fafaara rooyauvo inna kieetaiyauvunu vairavai. Ii nnutu iyauvaa Anutuuoqaara maisa kua tuuyauvo vairavai. ²Na taaduu inna mmammaivo fai mmararaa pusiinna pinaivaa mmammaivaa roosuuduu inna yuku yaakuudo fai mmararaa pinaa ari vookarauvaa yuku yaakuudaa roosuuduu inna avaiivo fai raiyoonaivaa avaiavaa roosiiravai. Roosuuuduu mahipa pinaivo ari yaagueeqaivaa inna mmioo ari kieeta varira mmaataivaa inna mmioo kaayau gionna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaa inna mmiravai. ³Na taaduu inna kieeta voovai vaa vaidiyya heeda tunoo: Vaa ta ruputu kiaunnonoo, tuuvo uudaivo vainno maafairavai. Maafauvaara mmuakiaa gionna kiaapu mmatayaiya nnikiaraida inna nnaagiai viravai. ⁴Vaa mahipa pinaivo fayai mmararavai ari gionna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaa mmuuvaaara gionna kiaapuuya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mahipa pinaivaata fayai mmararavaiatama mmida tunoo: Dee vaidivoono fayai mmararavai roosiima variinee? Ai hameetavee. Mo gioono aikiooma innaata rapinarannee? Hama yopeemavee, tiravai.

⁵Tuduu Anutuuoqo ee-oo tuduu fayai mmararavai ariiyara mannaka tioo kaayau maisa kua tioo taara vaidivaitana yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taara kuraagavaitana gionna kiaapuuyara diravai. ⁶Dioo vainno Anutuuoqaara kua maisaivaa tioo inna nnutuuvaaaraatama iva varira yoosinnaivaaraata mmuakiaa ngiau aapu varuuyaraatama kua maisaivaa tiravai. ⁷Kua maisaivaa tioo tioo Anutuuoqaa gionna kiaapuuyaata rapuoonnonno iya yaataraanara yaagueeqaivaa vareeravai. Vo oyai vo oyaiyaraata vo mmamma vo mmammaiyaraatama vo kua vo kua tuuyaraata vo mmata vo mmata varuuyaraatama dira yaagueeqaivaatama vareeravai. ⁸Fai mmuakiaa gionna kiaapu

mmatayaa variaya hama ngiari nnutuuyauvo Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa yanaivau vakiaiya fai iya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa fayai mmaraivaa miaaravai. Ii Puara Sipisiipa Nnaakara ivaa vaidiia ruputu kioodoo putuuvo tauraa hama ngiau mmataivaa uu suaivaki gionna kiaapuuya fai tupatupaa variraivaa varaaraivara iya nnutuuyauvaa inna yanaivau fafaara reeravai.

⁹Gionna kiaapu voovono arinaima rikiaivoono aa kua aavaa arinaima rikiaivee. ¹⁰Fai vooya Anutuuaqaa gionna kiaapu voovai oovi nnauvaki yapaaree kiaa inna tikio rikioo inna aikiooma fai ivo kuanaravai. Fai vooya Anutuuaqaa gionna kiaapu voovai paipa avaikaraivaadiri ruputino putuaiveera kiaa kua yeena rau kioo ruputino inna aikiooma fai ivo putinaravai. Ngia Anutuuaqaa gionna kiaapuuya ivara arinaima rikiada Yisuunnara mmannammanna kutaavaivee tida mmuaararavo ngiisi vainainnaata rikiadaata yaagueeqama variatee.

¹¹Na taaduu vo fayai mmaraava voovono mmataivakidiri ngioo varuduu inna aaruuvaitana puara sipisiipa nnaakaraivaa aaru roosiiravaitana vauduu inna kuaivo mahipa pinaivaa kuaivaa roosiiravai. ¹²Roosuuduu ivo tauraanaa fayai mmaraivaa avuuvau dioo vainno innakinnaa yaagueeqa mmuakiaavai varoo iiravai. Iinno yaagueeqama tuduu rikiada mmuakiaa gionna kiaapu mmatayaa varuuya tauraanaa fayai mmaraivaa vaa ruputu kioodoo uuda vainno maafama kioovaa ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmiravai. ¹³Ii fayai mmaraava ivo ari vookara ari vookarau mmooriivaa iiravai. Mmuakiaa gionna kiaapuuya avuuyauvunu ivo tuduu ngiau aapuuvakidiri ikiaivo mmatayaa tiiravai. ¹⁴Tauraanaa fayai mmaraivaa yaagueeqaivaadiri ivo ari vookara ari vookarau mmooriyauvaa uuvaara mmuakiaa gionna kiaapu mmatayaa variaya unnakua kiaa kioodoo iya iva uu mmooriivaa teeda tunoo: Kutaavaivee, tiravai. Ivo mmuakiaa gionna kiaapu mmatayaiya tuduu iya tauraanaa fayai mmaraivaa mmannammannaivaa iiravai. Vaa vaidiia paipa avaikarauvaadiri inna ruputu kioodoo putuoo vainno kava diitoovaa mmannammannaivaa ivo tuduu iya iiravai. ¹⁵Uuduu Anutuuoqo ee-oo tuduu ivo ari yaikiaivaa ii mmannammannaa iya iima kioo ivaaki fuu tuduu vuduu ivo vaidi roosiima kua tiravai. Fai gionna kiaapuuya hama ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmirama kikio iya ruputinai putuaara yaagueeqaivaa vareeravai. ¹⁶Varooduu ivo yaagueeqama tuduu mmuakiaa gionna kiaapu nnoonniyaata kiisaiyaatama hoona suvuauyaata mmanna haipuuyaatama sikaunnaadiri yookaama kioo viteeraiyaata mmamma dummukiara kati ngiari nuairaiyaatama tauraanaa fayai mmaraivaa atavuaa ngiariiyaa yapeeravai. Ivo tuduu vooya ngiari yaaku yaadudaiyauvunu yapooduu vooya ngiari tinniyauvunu yapeeravai. ¹⁷Hama gionna kiaapu voovono ii atavuaa varoovono hama yopeema yookaira aataruuvaa iiravai. Ii atavuaa tauraanaa fayai

mmararavaa nnutuvai vairavainnee vara inna yaarira fafaaraivo inna nnutuuvaa roosiiravai vairavai.

¹⁸Ii kua ivaara tuqinnama yaata utuatee. Gioonna kiaapu voovoona tinni yoketaivo innaki vaino fai fayai mmararavaa yaarira kua oyaivaa arinaima rikiaanaravai. Ii yaarira kua ivo inna vaidiivaara tii kuaivo 666 vainoo.

Yisuuva ari kiauvaadiri yookaama kiooyaano kuaru tiravai

14 ¹Na taaduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo taapiivaa nnutuuvoo Sioona ivau diravai. Dioo vauduu gioonna kiaapu kaayakaayau (144,000) inna tasipama dida vauduu inna nnutuuvoota inna Koonna nnutuuvootama iya tinniiyauvunu fafaara roovo vairavai. ²Na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri kuaivo nnoori hiina pinaivaa akua roosiima tioo ngiaarunno pinaama akua tuuvaa roosiima tiravai. Na rikiaaduu ii akua ivo vaidiia kitaiyauvaa ruuyauvaa akua roosiima tiravai. ³Tuduu gioonna kiaapu kaayakaayau (144,000) iya fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadaatama vaidi yokovaiyaata Anutuuqaa kieeta varira mmaataivaatama vunniivau diravai. Dida vaidi kuaru karaasaivaa tiravai. Hama kuminaiya ii kuaru ivaa rikiada tiravai. Anutuuqo Yisuunna kiauvaadiri iya yookaama kioo vitooyaano nnaasu ii kuaru ivaa rikiada tiravai. ⁴Iyaano hama gioonnaiya tasipeeraida yoketaama varida hama nnaata vareeravai. Ii vaidi iyaano Puara Sipisiipa Nnaakaraivo nuauvau iyaatama inna nnaagiai viravai. Mmuakiaa gioonna kiaapuuyakidiri Anutuuqo Yisuunna kiauvaadiri iya yookaama kioo viteeravai. Anutuuqoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama variaani iya inna ivaitanaani tauraa tuanaiyavee. ⁵Gioonna kiaapuuya rikiooduu hama iyakidiri unnakua tira voovai vairavai. Hama iyaki tomedaataiyavee.

Aangeraa taaravoomadoono kuaivaa kiaa mmiravai

⁶Na taaduu aangeraa voovoona ngiau aapu vuuta idaa ngioo varioo mmayaaya yoketaa tupatupaa vau kuaivaa varoo mmatayaa variaiya kiaa mminara nuainno variravai. Vo mmata vo mmata variaiyaata vo oyai vo oyaiyaatama vo kua vo kua kiaiyaata vo mmamma vo mmammaiyaatama kiaa mminara nuainno varioo ⁷pinaama aayanna roo tunoo: Anutuuqo gioonna kiaapuuya yaparainara suaivo aavaa nninoo. Ivaaraida inna avaiavaa rikiada varida ivo yaagueeqavai variivaara kua yoketaivaa kiatee. Ivo ngiauvaata mmataivaatama iima kioo sorovuarivaata nnoori rumuruumaiyauvaatama iima kieeravai. Ivaaraida ngiingii ausa mmuduuyaiyauvaa inna mmiatee.

⁸Aangeraa tauranaivo itaa kua kiaa roo vuduu inna inanoo aangeravo inna nnaagiai vioo varioo tunoo: Yoosinna pinaivaa nnutuuvoo

Bapuroona vaa maisainno tavarata taika kieeravai. Ivakinnaaya mmuakiaa mmataivaki variaya yaagueeqa nnoori vuainaivaa nnaateera tuneema sabi heera aataruuvaa iikiateera yaagueeqama tiravaivee.

⁹Inna inanoo aangeraivo itaa kua kiaa roo vuduu nnaagiai tuanaa aangeraivo tauravaitana nnaagiai vioo varioo pinaama aayanna roo tunoo: Gioonna kiaapu voovoono fayai mmaraivaata inna mmannammannaivaatama ari ausa mmuduuyavavaa mmioo inna atavava ari tinniivaunnee ari yaakuuvau yapano ¹⁰fai Anutuuoqo pinaama innara nnannataaravai. Anutuuoqo ari nnannataivaa vuaina suuyavava roosiivaa ari tooriivaki tusaa yuu kioo mmioo too nnaaravai. Hama Anutuuoqo vuaina suuyavava nnooriivaatama tusaa yuu kioo mmaraivai. Safuuma vuainaivava nnaasu tusaa yuu kioo mmaraivai. Ari tooriivakidiri mminnamminnaa maisa irisavava itaama safuuma inna mmaraivai. Mmuakiaa gioonna kiaapuuya fayai mmaraivaara yoketaakiaia fai sikau puapusuqaivo too nnannannanna tuoo variivo mmannammanna iya too varinai aangeraa yoketaa tuaniya avuuyavunuaatama Pura Sipisiipa Nnaakavava avuuvannaata kararavai. ¹¹Ikiavo iya too variivaa visuuvo tupatupaa ngioo vioo nnaasu varinaravai. Iya fayai mmaraivaata inna mmannammannaivaatama ngiari ausa mmuduuyavavava mmida inna nnutuuvava atavava variya fai ikiavo ikiannagisanna heenageena iya too nnaasu varinai iya kararida nnaasu variaravai. Nnaagiai tuanaa aangeraivo itaa kua kiaa roo viravai.

¹²Ii kua ivaara Anutuuoqaa gioonna kiaapuuya vaa inna mmaanna tuu kuaivava rikiada iida Yisuunnara kutaavaivee kiaa kiada hama pikiaia ivaara rikiadaata yaagueeqama variaraivo inna yoketaavai.

¹³Na rikiaduu ngiauvakidiri kua voovai tuoo tunoo: Aa kua aavaa fafara raanee. Gioonna kiaapuuya Udaanga Yisuu Kirisiinnara yaagueeqakiaia aa suai aavakidiri varia rada nnida varida putuaiyara Anutuuoqo iyara yoketaaravaivee, tuduu rikioo Mmannasa Yoketaivoono tunoo: Fai iya yoketaa tuanaaya variaravai. Fai iya kaayau mmooi varavava pikiada eeyara kati variaravai. Fai ngiari mmooi varavava kaanaivo iyasi vainarivaara iya eeyara kati variaravaivee, tiravai.

Mmataivau yeennaivoota vuaina iiraivootama apuuduu vareeravai

¹⁴Mmannasa Yoketaivoono itaa kua tuduu na taaduu nama poosaivo vauduu vaidiivava mmaapuuvava roosuu voovoono ivaki varuduu kieeta vaidiivava tommeeka sikau goarivaadiri iima kioovo inna kieetaivau vauduu avakarau paipa hovekavava ari yaakuuvaki utu kioo vairavai. ¹⁵Utu kioo vauduu ari vo aangeraa voovoono nuunaira nnau pinaivakidiri tioo vaidiivo namaivaki varuuvava pinaama aayanna roo tunoo: Mmatayava vai yeennaiyauvo vaa nneeravaata vainoo. Iyavava

rutakeera suaivo vaa nniivaara ai paipa hovekaivaa varee iyauvaa rutaka kiee varaanee, ¹⁶tuduu rikioo vaidiivo namaivaki varuuvo mmataivaudiri ari paipa hovekauvaadiri yeennaiyauvaa rutaka kioo vareeravai.

¹⁷Varooduu nuunaira nnau pinaivo ngiau aapu vauvakidiri kava vo aangeraa voovoono tioo avaikarau paipa hovekau voovaata varoo tiiravai.

¹⁸Tuuduu kava vo aangeraa voovoono ikiaivaara haitatuovoono yeena tapiivaudiri tioo aangerai vo avaikarau paipa hovekauvaa utu kioo vauvaara pinaama aayanna roo tunoo: Mmataivau vai vuaina iiraiyauvo vaa aikiooma nneeravaata vainoo. Ai paipa avaikaravaa varee vuaina mmooriivakidiri iiraiyauvaa rutaka kiee varaanee, ¹⁹tuduu rikioo aangerai vo mmataivaudiri ari paipa hovekauvaadiri utuoo vuaina iiraiyauvaa rutakeeravai. Rutaka kioo varoo vuaina suuyaivaa kagigaira nnaamuruuvaki kagaari kieeravai. Ii kagigaira nnaamuru ivo inna Anutuuqaa ausaivo pinaama nnannateerai vovee. ²⁰Ii nnaamuru ivo yoosinna mmaanai vauduu ivakidiri vuaina suuyaivaa raa kagigauduu tuuneema kiauvo tiiravai. Tioo vioo nnoori pinaivo kaayauma hainno ngiauvau tuoo virayaama vioo vioo hokobavai ngieera (300 mitaa) viravai.

Aangeraiya nnaagiai mmoori maisiyauvaa utu kiada dida vairavai

15 ¹Itaama taika kiooduu na taaduu kava ari vookarau atau pinaivo ngiau aapuuvau vauduu na tee nnikiarairavai. Aangeraa yaaku saivai karasaidiri taaramaano maisamaisau mminnaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taaravaitana utu kiada dida vairavai. Ii maisa mminnaa iyauvo inna nnaagiai mmoori yauvaa Anutuuqo iima taika kino inna nnannateerai vo taikaanaraiyauvovee. ²Na taaduu mminnaa voovai nnoori haruunga pinumaivaa roosuuvo mmannammannaa naruuvoota ikiaivootama nuunama vauvaitana ivaki vairavai. Na kava taaduu gioonna kiaapuuya fayai mmaraivo inna nnutuuvo jaarira kuaivo vauvaata inna mmannammannaivaatama ivaitana yaatara kiooyaano ni teeravai. Teeda nnoori haruunga pinuma roosuuvaa siriivau dida vaidai kitaiyauvaa Anutuuqo iya mmuuyauvaa utu kiada vairavai. ³Utu kiada vaidai Anutuuqaa mmoori vareera vaidi Musiinna kuaruuvaa tida Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kuaruuvaa tida tunoo:

Udaanga Anutuuqo

mmuakiaa mminnaiyauvaa

a yaataree dirakuavee.

Mmooi a iikiannaivo ari vookaravai vaivaara

ta teeda nnikiarakiaunnvai.

A mmuakiaa gioonna kiaapu mmatayaiya kieetaikuavee.

A iikiannaivo safuuma kutaavai nnaasu vainoo.

⁴ Udaanga-o,

eenoo nnaasu yoketaa tuanaavai variannaivaara
 mmuakiaaya i mmemmaana kuaanoo.
 Eenoo yaagueeqama variannaivaara
 mmuakiaaya aiyara yoketaavaivee kiaanoo.
 Mmuakiaaya fai i avuuvau nnida
 ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa i mmiaaravaivee.
 Mmuakiaaya a safuuma nnaasu iikiannaivaa teeda
 fai ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa i mmiaaravaivee.

⁵ Iya kuaruuvaa itaa kua kiasa taika kioodoo na taaduu ngiau
 aapuuvaki nuunaira nnau pinaivaa sipuuvo hatuaa tu kioo vauvo
 ni too vairavai. Iva aakiaivaki buruqaadiri atau rummua kioovaki
 Anutuuqaa variraivo vauvo kooyaa vairavai. ⁶ Vauduu aangeraa yaaku
 saivai sainaidiri taarama nnaagiai mmoori maisa yaaku saivai sainaidiri
 taarama utu kiada duuyaano nuunaira nnauvakidiri tiiravai. Iya
 buruqa yoketaa poosaiyauvaa rau kiada takuaanga kuu vausaiyauvaa
 ngiari nniriiyauvunu rau kiouyauvaatama tiiravai. ⁷ Tuuduu fayai
 roosuu ari vookarau taarama taaramaakidiri mmuaavoono diitoo sikau
 gooraivaadiri iima kioo kuu yavaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama
 aangeraiya mmiravai. Ii kuu yavaa iyauvaki Anutuuqo tupatupaa
 variraivo inna nnannateeraivo suvuainno vairavai. ⁸ Anutuuqaa oyai ari
 vookarauvaa mmeekiaivoota ari yaagueeqaivootama kioosu roosiima
 kaayauma ngioo vioo nuunaira nnauvaki rau kioo vairavai. Rau kioo
 vauduu too hama vaidi voovono yopeema nuunaira nnauvaki ngioo
 viravai. Aangeraiya fai mmoori maisa yaaku saivai sainaidiri taarama
 iima taika kikiari rikiada ivaki nnida kuaravai.

Aangeraiya nnaagiai mmoori maisaiyauvaa fuarau kieeravai

16 ¹ Itaama taika kioodoo na rikiaaduu nnau nuunairaivakidiri
 kuaivo pinaavai tioo aangeraa yaaku saivai sainaidiri
 taaravaitana tunoo: Vida kuu yavaa yaaku saivai sainaidiri
 taaravaitanaaki Anutuuqaa nnannateeraivo vaiyauvaa vara mmataivau
 fuarau kiaatee, tiravai.

² Tuduu tauraanaa aangeraiivo ari kuu yavaivaki vauvaa vioo vara
 mmataivau fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo gionna kiaapu vaa fayai
 mmaraivaa atavuaa varada inna mmannammannaivaa ngiari ausa
 mmuduuyaiyauvaa mmuuyayaa pinaa uudaada maisaiyauvo vainno iya
 nniitareeravai.

³ Itaama kioodoo inna inanoo aangeraiivo ari kuu yavaivaki vauvaa
 sorovuaravau fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo sorovuaraiivo hanigioo
 vaidi putiraiya kiauvaa roosiima vauduu mmuakiaa sorovuaraiivaki
 varida nuu mminnaiyauvo putiravai.

⁴Itaama kioodoo tammaakinnaa aangeraiwo ari kuu yavaivaki vauvaa varoo nnooriyauvakiaata rumuruumaiyauvakiaatama fuarau kioodoo hanigioo kiau tuanaavai vairavai. ⁵Na rikiaaduu aangeraiwo nnooriyauvaa haitatuuvoono Anutuuqaa tunoo: A yoketaa tuanaakua variannanoo. A tauraa varunnaikua aanna makee a variannanoo. Ii a irisai maisa mmianna iyauvo inna safuuma vainoo. ⁶Gioonna kiaapuuya nnaaru i gioonna kiaapuuyaata forofetaiyaatama ruputuduu putuuvaara kiauavaa iya nnaateeraivaara a iya mmiannavai. Suvikara, iya ngiari mmoori maisaiyauvaa irisaiyauvaa safuuma ngiari varaavaivee, ⁷tuduu na rikiaaduu yeena tapiivakidiri kua voovai tioo tunoo: Udaanga Anutuuqo, a mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataree diraikuavee. A irisai maisaiyauvaa gioonna kiaapuuya mmiannaiyauvo safuuma kutaa tuanaavai vainoo, tiravai.

⁸Tuduu eera tammaakinnaa aangeraiwo ari kuu yavaivaki vauvaa suaivau fuarau kioodoo Anutuuqo ee-oo tuduu rikioo suaivaudiri ikia pinaivo ngioo gioonna kiaapuuya puaisa teeravai. ⁹Anutuuqo tuduu ii mmoori maisa iyauvo gioonna kiaapuuyaki vauvaara suaivo ngioo puaisakama tooyaano Anutuuqaa nnutuuvaara maisa kua tiravai. Maisa kua tida hama ngiari mminnamminnaa maisaiyauvaa pikiada hanigiada Anutuuqara kua yoketaivaa tiravai.

¹⁰Itaama kioodoo eera aangeraiwo ari kuu yavaivaki vauvaa fayai mmaraivo kieeta varira mmaataivau fuarau kioodoo inna yoosinnaivaki iva gioonna kiaapuuyara duuvaki kaayauma upisiiravai. Upisuuduu gioonna kiaapuuya kaayauma kararida varida kaayau sookiana saakianaida reera kiatada reemma kiatadaida vairavai. ¹¹Vaida iya nniitaroovaraata uudaudaiyauvo vauvaaraatama Anutuuqo ngiau aapu varuuvaara maisa kua tiravai. Maisa kua tida varida hama ngiari mminnamminnaa maisa uu aataruuyauvaa pikiada hanigiada yoketaama variravai.

¹²Itaama kioodoo kava karasaidiaa aangeraiwo ari kuu yavaivaki vauvaa nnoori pinaivaa nnutuuvo Yuferetiisa ivaki fuarau kieeravai. Fuarau kioodoo vaidi kieetaiya suai raari roopinnaidiri ngiaaraiya aataruuvo kooyaa vakiaiveeraivaara nnooriivo reekama kieeravai. ¹³Itaama taika kioodoo na taaduu Sataangaa mmannasa maisa taaravooma yeekana roosuudoono mahipa pinaivaa avaivakidiriaatama fayai mmaraivaa avaivakidiriaatama unnakua forofetaivaa avaivakidiriaatama nniravai. ¹⁴Inna iya mmagia maisaiya ari vookara ari vookarau mmooriyauvaa iiraiyavee. Iya mmuakiaa mmatayaiya kieetaiyasi vida iya rupi nuunama kikiyai rapuaaravai. Anutuuqo mmuakiaa mminnaayauvai yaataroo diraivoono mmataama kioo suai pinaivaki fai iya rapuaaravai.

¹⁵Anutuuqo mmataama kioo Misiaa vaidiivoono ataa kua tunoo: Rikiaatee. Na mmuara furai vaidiivaa roosiima hama ngia taara suaivaki

na ngiisi kuanaravai. Gioonna kiaapu voovoona avu too vainno ari uyira rairaiyauvaa tuqinnama haitatuuvaara Anutuuqo innara yoketaiwoo. Ivo taguaada nuainai gioonna kiaapuuya inna teekio inna mmamma maisaivoora tioo ari uyira rairaiyauvaa tuqinnama haitatuunaravaivee. Ivo itaa kua tiravai.

¹⁶Mmagia maisaidoona kieeta vaidiia rupi nuunama kieeravai. Iya nuunama kioo yoosinnaivaa nnutuuvo Eporai kuaivakidiri tunoo: Amaraketoonavee, tiravai.

¹⁷Itaama kiooduu aangeraa karisaidiri taarama varuu nnaagiai tuanaivoona ari kuu yavaivaki vauvaa ngiauvau vara kagaari kiooduu kieeta varira mmaataivo nuunaira nnau pinaivaki vauvakidiri kua pinaivo tioo tunoo: Vaa mmooriivo taikainoo, ¹⁸tuduu kaayau saneetuvo utuduu vo akua vo akuaivo akua tuduu ngiaarunnaivo akua tuduu mmataa kuaruuvo pinaama utiravai. Anutuuqo vaidiivaa iima kioo suaivakidiri tuoo tuoo tuma ii suai ivaki hama mmataa kuaruuvo itaama utiravai. Ii mmataa kuaru ivo pinaama ari vookaraama utiravai. ¹⁹Utuduu yoosinna pinaivaa tammaivakidiri mmataivo rutukua roo saivai sainai vuduu tammaivo vauduu saivai sainai viravai. Vuduu mmuakiaa mmataivaki vau nnau yoosinna pinaiyauvo rutuunno tannavaratataama taika kieeravai. Ii suai ivaki Anutuuqo yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroonara yaata utuoo ari nnannatoo ari vookarauvo vuaina roosiima tooriivaki vita kiooduu varuuvaa ivaki varuuuya tusaa mmuduu nneeravai. ²⁰Iqii suai ivaki mmuakiaa mmataiyauvaa nnooriivo ututuuma kiooyauvo kuminauduu mmuakiaa taapi oora sauyauvo mumunu utu taika kieeravai. ²¹Vati kaaburaara pinaa ari vookarau mmuaararoovo ngiauvakidiri tuoo vaidiia ruputiravai. Vati kaaburaara pinaivo koonnama maisama iya ruoo rupuuuvaara iya Anutuuqaara maisa kua tiravai.

Anutuuqo sabi nuaira gioonnaivaidiri mmataama kioo tiravai

17 ¹Aangeraiya yaaku saivai sainaidiri taarama kuu yavaiyauvaa yaaku saivai karasaidiri taaravaitana utuuyakidiri voovoona niisi ngioo tunoo: Nnainai na sabi nuaira gioonnaivo irisai maisaivaa varaanaraivaa fai i vitainaravai. Ii gioonna ivo inna yoosinna pinaivo kaayau nnooriyauvo saidi saidi nuunaivau varivai. ²Vaa vaidi mmatayaa kieetaiya ii gioonna ivaata sabi heera aataruuvaa uududuu gioonna kiaapu mmatayaiya vuainaivaa nneerayaama inna roosiima iya sabi heera aataruuvaa iidada kumimakaida variaavaivee, tiravai.

³Tuduu rikioo Mmannasa Yoketaivoona ni tasipama varuduu aangeraiyo ni vitoo mmanna mmuyai gaanga yoosinnaivau ni yapa kieeravai. Ni yapa kiooduu na variee taaduu gioonnaivo fayai mmaraaraa kookeevaa mmookaivau hara kioo varuduu fayai mmaraaraivaa

mmammaivau kaayau maisau nnutuuyauvo vauduu inna kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vairavai. ⁴Gioonnaivaa uyira rairaiyauvo vooyauvai kookeyauvai vauduu vooyauvai kokoraa kuayauvaatama uyu varoo vioo kaayau mminnaa gooraivaadiri iima kiooyauvaata sikau seeta roosii yoketaiyauvaatama ari mmammaivau funnukama kiooduu vairavai. Vauduu ari yaakuuvaki ivo toori gooraivaadiri iima kioovaa utu kioo vauduu ari sabi heera aataruuvaa hoovaara koonnama varira aataruuvootama kaayakaayau maisamaisau aataruuyauvootama ivaki svuairavai. ⁵Suvuaudduu ari tinniivau ari nnutuuvo fafaara roovo vauduu ivaa oyaivo haumaki vainno ataa kua tunoo: Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona inna ni nnutuvai. Na mmuakiaa sabi heera aataruuyauvaata mmuakiaa maisamaisaira aataruuyauvaatama oyai nakaaravovee, tiravai. ⁶Na taaduu gioonnaivo Anutuuaa gioonna kiaapu vaa putuuya kiauyauvaa kapikaroo nnooriivaa roosiima nnoo kumimakairavai. Vooya Yisuunnara kutaavaivee tuuvaara vaidiiya iya ruputuduu putuuya kiauyauvaatama nnoo kumimakairavai.

Na Yuvuaano inna tee pinaama nnikiaraina yaata utuee variravai. ⁷Yaata utuee variaaduu aangeraivo ni yaparainno tunoo: Aaniira a nnikiarainna pinaama yaata utuannanee? Gioonnaivaa oyaivo haumaki vaivaa fai na i kiaa i mminaravai. Fayai mmaraivo ari kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama vauduu aaru yaakuuvaitana ivaki vauvaa kua oyaivaa fai na kooyaa i kiaa i mminaravai. Gioonnaivo inna mmookaivau hara kioo varioo nuuvaa kua oyaivaatama fai na kooyaa i kiaa i mminaravai. ⁸Ii fayai mmaraiva ivaa ngia too ivo tauraa varuuvoono aanna makee hama varinoo. Fai ivo kiisa sui soopa hokoba mmata mmeeduuya vuuvakidiri raari roo ngioo varioo nnaagiai eeyaara taikaanaravai. Anutuuo ngiau mmata uu suaivaki ari gioonna kiaapuuya tupatupaa variaaraivaara iya nnutuuyauvaa yanaivau fafaara reeravai. Gioonna kiaapu mmatayaiya nnutuuyauvo hama yanaivaki vaiya fai fayai mmaraivaa teeda fai kaayauma nnikiarakaaravai. Ivo tauraa varuuvo aanna hama variivoono fai nnaagiai kava varinaravaara iya kaayauma nnikiarakaaravaivee.

⁹Vaidi tinni yoketaiya ii kua ivaa oyaivaa fai arinaima rikiaaraivo inna yoketaavai. Fayai mmaraivaa kieetaiyauvo yaaku saivai sainaidiri taarama oyaivo inna taapi kiisaiyauvo yaaku saivai karasaidiri taarama ivau gioonnaivo varivai. Vuai oyaivo inna vaidi kieetaiya yaaku saivai sainaidiri taaravaitana variaavai. ¹⁰Vaa iyakidiri yaaku sai vaidiiya ngiari kieeta nnutuuyauvo taika kiaikiai kuminaya variaavai. Mmuaavoono homo gioonna kiaapuuyara dioo vainoo. Fai yapooma voovoono ngioo gioonna kiaapuuyara dinaravai. Fai ivo ngioo kiisa sui nnaasu dinaravai. ¹¹Fayai mmaraivo tauraa varioo putiivoono hama

makee varioo kieeta vaidi yaaku saivai sainaidiri taaravaitana tasipama gioonna kiaapuuyara dinoo. Ivo iya seena kieetavai varioo eeyaara putu taikaanaraivaara iinno varinoo.

¹²Aaru yaakuuvaitana a taannaiyauvo inna vaidi kieeta yaakuuvaitana fai yapooma kieetaya varida gioonna kiaapuuyara diaaravai. Fai yapooma iya fayai mmaraivaava tasipama kiisa suai iyara diaaravai. ¹³Fai iya mmuaa yaata tinnivai varada ngiari yaagueeqaiyauvaata gioonna kiaapuuyara dira yaagueeqaivaatama fayai mmaraivaava mmiaaravai. ¹⁴Mmi kiada Puara Sipisiipa Nnaakaraivaata rapuaaravai. Rapikiokio fai Puara Sipisiipa Nnaakaraivo iya yaataraanaravai. Ivo udaanga vaidiia Udaanga tuanaavai varioo kieeta vaidiia kieeta tuanaavai variivaara ivo iya yaataraanaravai. Inna nnaagiai nuuya vaa ivo maavee tioo ariini iya mmataama kiooya yaagueeqama inna tasipama varida vaidi kieetaiyaata fayai mmaraivaatama yaataraavaivee, tiravai.

¹⁵Kiaa kioo aangeraivo kava ni tunoo: Sabi nuaira gioonnaivo varii yoosinna ivaki nnooriyauvo nuunaivaa vaa a taannavai. Ii nnoori iyauvaa a taannaiyauvo inna kaayau gioonna kiaapuuyavee. Iya vo mmamma vo mmamma varuuyakidiriaatama vo mmata vo mmataivakidiriaata vo kua vo kua tuuyakidiriaatama nuunakiaavai. ¹⁶Aaru yaakuuvaitana a taannaiyauvo iyauvoota fayai mmaraivaavootama sabi nuaira gionnaivaaraata nnannataaravai. Nnannateeda mmuakiaa mminnaa innasi vaiyauvaa tuayanna rida ravisi varakio fai ivo taguaada varinaravai. Taguaada varinai iya inna mmamma mmatiivaa nneeda mmuakiaa ikiaivaki inna mmuturu kioo taanaravai. ¹⁷Anutuuqo iino inna iikiatai aataruuvo aaru yaakuuvaitana yaataiyauvaki vainai iya mmuaa yaata tinnivai varada ngiari gioonna kiaapuuyara yaagueeqama dira yaagueeqaivaa fai fayai mmaraivaava mmikio dioo vainono Anutuuqo ari tuu kuaiyauvo kutaavai vainara suaivaki fai taikaanaravai. Ivaara iya gionnaivaa ikiaivaki mmuturu kioo taanaravai.

¹⁸Sabi nuaira gionnaivaa a taannaivo inna yoosinna pinaivo mmuakiaa mmatayaa kieetaiyara diivaivee. Aangeraivo itaa kua tiravai.

Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona ivo tannavaratataama taika kieeravai

18 ¹Na itaama taa taika kiee kava na taaduu aangeraa voovoono ngiau aapuuvakidiri tuuduu gioonna kiaapuuyara dira yaagueeqaivo pinaavai inna tasipama vauduu inna mmeekia ari vookarauvo mmuakiaa mmataivau teeravai. ²Tooduu ivo pinaama aayanna roo tunoo: Yoosinna pinaivaa nnutuuvo Bapuroona ivo vaa eeyaara maisainno tannavaratataama taika kiaivai. Mmagia maisa moomee sakua ari vookara ari vookaraiyauvo ivaki variaavo

ngiaamma maisamaisaiyauvootama ivaki variaavai. ³Vuaina nnooriivaa nneerayaama mmuakiaa yoosinnaiya inna tasipama sabi heera aataruuvaa pinaama uuvaara itaama vaivai. Mmatayaa diaa kieetaiya vaa inna tasipama sabi nuauduu yookaira aataruuvaa haitaturaiya innasi nnida yookaira aataruuvaa iida kaayau sikauyauvaa varada ari vookaraama varuuvaa itaama vaivai. Aangeraivo itaa kua tiravai.

⁴⁻⁵Na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri vo kua voovai tioo tunoo:

Ni gioonna kiaapuso,
 Bapuroona yoosinna ivaa pikiada kuatee.
 Ivakinnaaya mminnamminnaa maisaiyauvo
 vakia roo vioo vioo ngiau aapu pinaavai vaikio
 Anutuuqo iya aataru maisaiyauvaa too
 irisai maisaivaa iya mminara iinoo.
 Fai ngieeta iya irisai maisaivaa vareevoora
 ivaki pikiada sa ivakinnaaya tasipama
 mminnamminnaa maisaiyauvaa iikiatee.

⁶Ivakinnaaya maisa mmooriivaa
 gioonna kiaapuuya mmuuya
 ngia irisai mmiraiya
 irisai sai mmuaikaraama iya mmiatee.
 Sa mmuaaneetu iya mmiatee.
 Irisai taaraneetu iya mmiatee.
 Nnoori toori kapikaraivaa roosiima
 iya maisa mmooriivaa
 gioonna kiaapuuya muuvaara
 irisai taaraneetu nnoori toori kapikaraivaa
 iya mmiatee.

⁷Iya ngiariiyara mannaka tida
 ngiariiyara nnaasu yaata utida
 sirigaida kammataavai.
 Ivaara mmuaikaraama
 ausa mmuaarareera maisa mmooriivaa
 iya mmiatee.
 Ii yoosinna ivo gioonnavai roosiivoono
 ariiyara mannaka tioo tinoo:
 Na aavau kieeta varira mmaataivau
 kieeta gioonnavai variauvai.
 Hama na muaada gioonnavai variauvai.
 Fai na hama ausa mmuaarareerama kiese
 fai na aavaki sirigaina
 kammatee nnaasu varinaravaivee.

⁸Ivo itaa kua tiivaara

mmuaa suaivaki mmoori maisa mmuaararaiyauvo
innasi vainaravai.
Vaidi putiraivootama
iyara ausa mmuaararavoota
yeenna rairaivootama
innasi vainaravai.
Ikiaivo fai inna taa taputu kiaanaravai.
Udaanga Anutuuoqo gioonnaivaaki
kua pinaivaa yapaivoono
inna yaagueeqaivovee.

Ngiau aapuuvakidiri tuu kuaivo itaa kua tiravai.

⁹Mmatayaa diaa vaidi kieetaiya vaa inna tasipama sabi heera aataruuvaa iikiaiya inna ikia mmuturu kiaivaa visuuvaa teeda iya innara ausa mmuaarareeda boo tida rataaravai. ¹⁰Iya ivo ari maisivaa irisaivaa varoo karariivaa rikiada aatu aatuuda ngeieradiri dida vaidia kiaara: Boo, yoosinna pinaavai Bapuroona-o, a yaagueeqa yoosinnakuavee. Mmuuaa suai nnaasu a irisai maisivaa vara taika kiaannavaivee. Vaidi kieetaiya itaa kua kiaaravai.

¹¹Vaidi mmatayaiya yookaira aataruuvaa haitaturaiya fai iya ivaara pinaama ratada iya ausaiyauvo mmuaararaanaravai. Gioonna kiaapu iya hoonahaanaiyauvaara sikaunnaadiri yookaama kiada vareeraiya vaa taikaivaara iya ausaiyauvo mmuaararaanaravai. ¹²Hoonahaanaiyauvaa ivakinnaaya sikaunnaadiri yookaama kiada varaiyauvo ataama vainoo. Sikau mmannaammannai gooraivaata sirivuaivaatama sikau ari vookarai yoketaiyauvaata sikau seeta roosiyauvaatama iya varaavai. Buruqa yoketaa poosa kuaiyauvaatama kokoraa kuaiyauvaata kookee kuaiyauvaatama sirikaa buruqaiyauvaatama iya varaavai. Yatari yoketaa ari vookaraiyauvaata mminnaiyauvaa puara aannaivaadiri pieema kiai yauvaatama yatari hatataiyauvaata sikau baraasaivaadiri iikiai yauvaatama kapaqaivaadiri iikiai yauvaata yaagueeqa sikau poosaivaadiri iikiai yauvaatama iya varaavai. ¹³Mminnaa kupu takua roosiyauvaata yatari ranaivaa hudaavo suuda yoketaa viraivaatama kupuuvaa roosiivaa nnutuuvo miiraivaata yatari suuyai vo suuda yoketaa viraivaatama vuainaivaata nammariivaatama paravuaa yoketaivaata yeenna vuuitaivaatama iya varaavai. Puara burimakau sipisiipa hoosiyauvaata hoosivaa haru kiaavo kaaraiyauvaa vitoo nuairaiyauvaatama sikaunnaadiri yookaama kioo viteera gioonna kiaapuuya hama kati ngiari yaata utiraivaugiataama nuairaiyaatama iya varaavai. ¹⁴Fai iya ii yoosinna ivaara kiaara: Mmuakiaa mminnaa yoketaiyauvaa i varaataiyauvo vaa taikaivai. I hoonahaana i suvuairaiyauvoota aiyaa funnukairaiyauvootama vaa taikaivai. Fai hama a kava iyauvaa varaanaravai. Vaa taikaivaivee, ¹⁵kiaa kiada

vaa iya tauraa iyauvaa yookaama kiada kaayau sikauyauvaa irisai varaivaara ngiarriyara yaata utida aatu aatuuda ngieera oro dida vakiaaravai. Fai iya ngieeradi dida vaidata ratada varida boo tida ¹⁶kiaara: Boo, yoosinna pinaavai. A gionnaivaa roosiima ai uyira raira poosaiyauvaatama kookeyauvaata kokoraa kuauyauvaatama uyuu kiee variee ari vookarai mminnaa mmannaammannai gooraivaata sikau seeta roosii yoketaivaatama ai mmammaivau a funnukairavai. ¹⁷Mmuaa suai ii hoonahaana yoketaa mmuakiaa iyauvo vaa taikaivaivee. Yookaira aataruuvaa haitatuuraiyaano itaa kua kiaravai.

Mmuakiaa siipaiyauvaa utiraiyaata yookaama kiada ivaki nuairaiyaatama ivaki mmoori varaiyaata mmuakiaa vaidi siipaiyauvaara mmoori varaiyaatama fai iya ngieera dida vakiaaravai. ¹⁸Didata vaidata ii yoosinna ivaa ikia mmuturu kiaivaa kioosuuvaa teeda kai kai tida kiaara: Hama vo yoosinnavai ii yoosinna pinaa ivaa roosiima vaivaivee, ¹⁹kiaa kiada iya ausaiyauvo mmuaarareenai mmataivaa habara kiada ngiari kieetaiyauvaki apida boo tida ratada kiaara: Boo, yoosinna pinaavai. Ivaki mmuakiaa siipa utiraiya nnida ngiari hoonahaanaiyauvaa ivaki yapa kiada irisai yookaivaa pinaavai ngiari vareeravai. Vaa mmuaa suaivaki inna mminnamminnaa mmuakiaayauvai taikaivaivee.

²⁰Ngia ngiau aapu variayaso, ii yoosinna ivaa ikia mmuturu kiaivaara sirigakiatee. Anutuuqaa gionna kiaapuuyaata inna kuaivaa varada nuairaiyaata forofetaiyaatama sirigakiatee. Ii yoosinna ivakinnaya maisa mmooriiyauvaa ngii uuvaa Anutuuqo kua pinaivaa iyaki yapa kioo irisai maisivaa iya mmiivai. Ivaara sirigakiatee. Iya itaa kua kiaravai.

²¹Na taaduu aangeraa yaagueeqa voovono sikau tayapoo pinaivaa suoodaa utuoo sorovuaraviki kagaari kioo tunoo: Aa na sikau aavaa utuee puaisakama kagaari kiauneema yoosinna pinaa Bapuroona ivo fai eeyaara maisainno tannavaratataama taika kinai vaidiiya hama kava ivaa taaravai. ²²Bapuroona-o, fai hama kava aiki vaidiiya kitaa ruaavo akua tiraivaata kuaru tira akuaivaatama kafura fee fee tira akuaivaata nooma rira akuaivaatama kava rikiaaravai. Vaidiiya vo mmoori vo mmooriiyauvaa arinaima iikiyai fai hama gionna kiaapuuya kava aiki iya taaravai. Yeennaiyauvaa mumunu utu yapeera sikauvaa akuaivaa hama gionna kiaapuuya kava aiki rikiaaravai. ²³Fai hama kava toobaiyauvo aiki teenai taaravai. Nnaata vaati varaara gionna kiaapuuya kua tira aataruuvaa fai hama kava aiki rikiaaravai. Aiki yookaira aataruuvaa haitatuuraiya vaidi nnoonnaya varuduu mmuakiaa yoosinnaiya iya nnutuuyauvaa rikieeravai. Aiki piraasaaka varida uuya unnakua kiaa uduu mmuakiaa yoosinnaiya teeda tunoo: Kutaavaivee, kiaa kiada kumimakairavaivee.

²⁴Anutuuqo gionna kiaapu Bapuroona varuuya irisai maisivaa iya mmiravai. Ivakinnaya Anutuuqaa gionna kiaapuuyaata forofetaiyaatama

ruputuduu putuuvaara Anutuuqo irisai maisaivaa iya mmiravai. Innakidiri itaama uu aataruuvo vo mmata vo mmata varuuyasidiaata mmuaikaraama itaama vauvaara Anutuuqo irisai maisaivaa iya mmiravai.

19 ¹Itaama taika kiooduu na rikiaaduu ngiau aapuuvakidiri akuaivo tuoo kaayau gionna kiaapuuya nuunaida pinaama kua tiraivaa roosiima kua tioo tunoo: Ta Anutuuqaara kua yoketaivaa kiaunnanoo. Ivo ti vitoo yoketaivau ti yapaivai. Inna oyai ari vookaravoota inna yaagueeqaivootama vainoo. ²Gionna kiaapuuya ngiari variraivaara ivo safuuma kua kutaivaa tasipama irisai yoketaivaata irisai maisaivaatama iya mmiivai. Sabi nuaira gionna maisaivo sabi heera aataruuvaa gionna kiaapu mmatayaiya vitaama kiooduu maisa mmooriivaa uuvaara Anutuuqo kua pinaivaa vaa innaki yapeeravai. Iva Anutuuqaa mmoori vareera vaidiia ruputu kioovaara Anutuuqo irisai maisaivaa vaa inna mmiravaivee, ³kiaa kiada kava aayanna reeda tunoo: Ta Anutuuqaara kua yoketaivaa kiaunnanoo. Yoosinna pinaivaa ikia mmuturu kioovaa kiosuuvo tupatupaa ngioo vioo nnaasu varinoo, ⁴tuduu rikiada yokovaa vaidiia vo vaidivai yuku yaaku taika kioo vo vaidivakidiri taarama taaramaatama fayai roosuu ari vookarau taarama taaramadootama Anutuuqo kieeta varira mmaataivau variivaa yuku oyaivaki vida varada vaidi innaata kua yoketaivaa tida tunoo: Kua kutaa. Ta aiyara yoketaavee kiaunnanoo, tiravai.

Puara Sipisiipa Nnaakaraivaara yaapeeri nneera suaivo nniravai

⁵Iya itaa kua kiaa taika kiooduu kieeta varira mmaataivaudiri kua voovai tioo tunoo: Mmuakiaa Anutuuqaa mmoori vareeraiyaata mmuakiaa gionna kiaapu nnoonna kiisaiyaatama inna avaiava rikieeraiyaso, ti Anutuuqaara kua yoketaivaa kiatee, ⁶kiaa kiooduu na rikiaaduu kaayau gionna kiaapuuya nuunaida pinaama kua tiraivaa roosiima akuaivo tioo nnoori hiina pinaivo akua tiraivaa roosiima akuaivo tioo ngiaarunno pinaama akua tiraivaa roosiima akuaivo tioo variravai. Tioo varuduu na rikiaaduu ii akua ivakinnaingiaa kuaivo tunoo: Ta Anutuuqaara kua yoketaivaa kiaunnanoo. Ti Udaanga Anutuuqo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diraivoono ti kieetavai variivaara innara kua yoketaivaa kiatee. ⁷Kii ta sirigaida ausa yoketaivaa tasipama variaaravee. Kii ta inna nnutuuvaa ngiau aapu yapaaravee. Vaa Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa nnaata vareera suaivo nniivaara sirigakiatee. Inna nnaataivo vaa teerainno ⁸uyira raira poosa yoketaa tuanaa hama kainaamaataiyauvaa Anutuuqo inna mmiiyauvaa uyu varoo nniivaivee, tiravai. Ii uyira raira poosa iyauvo inna Anutuuqaa gionna kiaapuuya safuura mmoori aataruuyauvaa iikiyaiyauvovee.

⁹Niita kua tuu aangeraiivo kava niita kua tioo tunoo: Aa kua aavaa fafaara raanee. Anutuuqo gionna kiaapuuya Puara Sipisiipa

Nnaakaraivaara yaapeeri nneeraivaara tikiyai ngiaiya ivo iyara yoketainai sirigakiaaravee. Itaama fafaara raanee. Aangeraivo itaa kua ni giaa ni mi kioo vo kuavai tunoo: Ii kua ivo inna Anutuuqaa kua kutaa kuavaivee, ¹⁰tuduu rikiee na inna yuku oyaivaki viee varee vaina ni ausa mmuduuyavaa inna mminaree kiaa iikiaaduu ivo ni tunoo: Sa itaama iikianee Anutuuqaa mmooriivaa ta mmuaa mmoori varaunnavaitanavee. I seena ausa hanigieeraiyaata ta mmuaa mmoori vareeraiyavee. Iya Yisuuva kua kutaivaa kiaa kookieema kioovaa puaisa utuaiyavee. Anutuuqaa nnaasu ai ausa mmuduuyavaa mmianee. Aangeraivo itaa kua tiravai.

Anutuuqaa Mmannasaivo forofetaiya inna kuaivaa kiaa kookieeraiya tasiponeema Yisuuva kua kutaivaa kiaa kookieema kioovaa kaiyaatama tasipaivaivee.

Vaidiivo puara hoosa poosaivau variravai

¹¹Itaama taika kioodoo na taaduu ngiauvo vioo sai ngioo sauduu puara hoosa poosaivo ivaki diravai. Duduu inna mmookaivau variraivaa nnutuuvo ataama vainoo. Ivo hama ari kuaivaa pikieerainno kua kutaivaa tiraivovee. Fai ivo kua pinaivaa gioonna kiaapuuyaki yapa kioo safu saafuuma iinaravai. Fai ivo rapiraivaa yuruuma kioo safu saafuuma iinaravai. ¹²Inna avuuvaitana ikia hauru toovaa roosiima vauduu inna kieetaivau kieeta vaidiia apira tommeekaiyauvo kaayauyauvai vairavai. Inna nnutuuvaa innayaa fafaara roovaa hama vaidi voovoono ivaa oyaivaa rikieeravai. Ariinoo nnaasu rikieeravai. ¹³Inna buruqaivo kaayau kiauvaki rabuuma kioovaa uyu varoo viravai. Vuduu inna nnutuuvaa vaidiia tunoo: Anutuuqaa tinniivaudiri kuaivaa vara kioo kiaa kookieeraivovee, tiravai. ¹⁴Inna nnaagiaivau rapira vaidiia ngiau aapu varuuya puara hoosa poosaiyauvunu varuduu iya varada vuduu buruqa poosa yoketaa tuanaa hama kainaamaatauyavuaa uyu varada viravai. ¹⁵Vuduu inna avaivakidiri paipa avaikarauvo tuoo rubikioo mmaanai kooyaa vairavai. Fai ivaadiri ivo gioonna kiaapu mmatayaiya ruputuoonnonno yaataranaravai. Yaataroo ari yau aina yaagueeqaivaadiri utu kioo vainno yaagueeqama iyara dinaravai. Vuaina iiraiyavuaa nnaamuruuvaki vaidiia raa kagiga kiaavo suuyaivo tuoo virayaama ivo Anutuuqaa nnannateeraivaa gioonna kiaapuuya maisama variayaki yapa kinai fai itaama maisama variaaravai. Anutuuqo mmuakiaa mminnaiyavuaa yaataroo diravoono iyara pinaama nnannataanaravai. ¹⁶Ii kieeta vaidi ivaa buruqaivaunnaata inna tukiaivaunnaatama inna nnutuuvaa fafaara roovo vainno tunoo: Kieetaiya Kieeta Tuanaivovee. Udaangaiya Udaanga Tuanaivovee, tiravai.

¹⁷Itaama taika kioodoo na taaduu aangeraa voovoono suaira dioo vainno mmuakiaa ngiaammaiya ngiau vuutaivau nuayara pinaama

aayanna roo tunoo: Aapi tummuatee. Tiida Anutuuqaa buusa pinaivaara nuunakiatee. ¹⁸Kieeta vaidiiaatama ngiari rapira vaidi kieetaiyaata rapira vaidiiaatama iya mmamma mmatiiyauvaa nnaaraivaara tummuatee. Iya hoosaiya mmamma mmatiiyauvaatama mmuakiaa vaidi iyauvunu variaya mmamma mmatiiyauvaatama nnaaraivaara tummuatee. Mmuakiaa vaidiia sikaunnaadiri yookaama kiada viteeraiyaata kati ngiari yaata utiraiyauvunu nuairaiyaatama vaidi nnoonniyaata vaidi kiisaiyaatama iya mmamma mmatiiyauvaa nnaaraivaara tummuatee, tiravai.

¹⁹Aangeraiivo itaa kua tuduu na taaduu fayai mmaraivaootama mmuakiaa mmatayaa variaa kieetaiyaata ngiari rapira vaidiiaatama nuunaida ivo puara hoosaivau varuuvaata ari rapira vaidiiaatama rapuara iiravai. ²⁰Rapududuu hoosaivau varuuvoota ari rapira vaidiiaatama fayai mmaraivaava yaatara kiada unnakua forofetaivaatama yaatara kiada vitada nniravai. Unnakua forofetaivo vaa tauraa fayai mmaraivaani ari vookara ari vookarau mmooriiyauvaa iiravai. Gioonna kiaapuuya vaa fayai mmaraivaava atauvaa varada inna mmannammannaivaara ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmiraiya ivo ari vookarau mmooriiyauvaa unnakua kiaa uuvaara kutaavaivee tiravai. Hoosaivau varuuvoota ari rapira vaidiiaatama fayai mmaraivaata unnakua forofetaivaatama vitada hama ruputiraida soopa pinaivaki sikau puapusuqaiivo ikia too nnannannanna tuoo varuuvaki kagaari kieeravai. ²¹Kagaari kioodoo hoosaivau varuu vaidiivaa avaivakidiri paipa avaikarauvo tuuvaadiri ivo vara kioo iya rapira vaidiia rutaka kioodoo putiravai. Putuduu mmuakiaa ngiaammaiya tuma iya mmamma mmatiiyauvaa nnooduduu iya ausaiyauvo fuaakairavai.

Yisuuva kaayau nuanu (1000) gioonna kiaapuuyara dinaravai

20 ¹Itaama taika kioodoo na taaduu aangeraa voovoono ngiau aapuuvakidiri tioo varioo soopa hokoba mmata mmeeduuya vuvvaa kiivaa utu kioo vainno yeena yaagueeqa mmuaararoovo mmakarannaivaa roosuuvaa utu varoo tioo variravai. ²Tuma mahipa pinaivo nnaaruaa mahipa yapai maisaivaa nnutuuvoo Sataangaa puaisa utuoo yeenaivaadiri inna rau kino kaayau nuanu (1000) itaama nnaasu variaiveeraivaara inna rau kieeravai. ³Rau kioo soopa hokobaivaa raira sipuuvaa hatuaa kioo ivaki inna kagaari kioo sipuuvaa puaisakama rau kioo rookaivaadiri rafuutu kieeravai. Sataango kaayau nuanu (1000) ivaki varioo sa gioonna kiaapuuya unnakua kiaiveeraivaara aangeraiivo ivaki inna yapa kioodoo variravai. Fai ivo ivaki varino kaayau nuanu (1000) taika kino hatuaa kino kiisama kava kati nuainaravai.

⁴Na itaama taivo taika kioodoo na taaduu kieeta varira mmaataiyauvo vauduu gioonna kiaapuuya iyauvunu variravai. Varuduu vaa Anutuuqo

kua pinaivaara dira yaagueueqaivaa iya mmiravai. Na kava taaduu gioonna kiaapuuya vooyaano iya ruputuduu putuuya vaidi kaanaiya ni teeda vairavai. Iya Yisuuva kua kutaivaa kooyaa tuuvaata Anutuuqaa kuaivaatama kuaa kookieema kioovaara vooya iya ruputuduu putiravai. Iya hama fayai mmararaivaata inna mmannammannaivaatama ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa mmida hama inna atauvaa ngiari tinniiyauvununnee vara ngiari yaakuuyauvunu yapeeravai. Iyaano vaa kava diitada kaayau nuanu (1000) vaidi kieetaya Yisuu Kirisiinna tasipama varida vooyara diravai. ⁵Gioonna kiaapu homoraa putuuya hama kava ii suai ivaki diiteeravai. Kaayau nuanu (1000) taika kiooduu iya kava diiteeravai. Ii suai ivaki na taaduu diitooya inna tauraananaa diitooyavee. ⁶Gioonna kiaapuuya itaama tauraananaa diiteeraiya tasipama diitaarayara Anutuuqo iyara yoketaa tuanaayavee kiaa iyara yoketaivai. Hama iya kava putuaraivaara aatuukiaaravai. Iya Anutuuqaata Yisuu Kirisiinnaatama Anutuuqaara kati puara hudeeraiya roosiima varida Yisunna tasipama kaayau nuanu (1000) vooyara diaaravai.

Sataangaa yaatara kiada ikiaivaki kagaari kiaaravai

⁷Fai kaayau nuanu (1000) taika kino Sataangaa soopa hokoba oovi nnauvakidiri hatuaa kino ngioo mmaanai vioo ⁸gioonna kiaapu suai raari raipinnai suai haatapaipi tooya sainai tooya sainai variaya unnakua tinai fai rikiada kumimakakiaaravai. Ii gioonna kiaapu iya ngiari nnutuuvaitana Gokooya Makokooya vainoo. Fai iya kumimakaikio Sataango iya nuunama kioo vitoo rapinara kuanaravai. Nnoori mmaagaivau nnukaivo vaikiai vaidiia hama yopeema yaariraivaa roosiima vitoo kuanaravai. ⁹Iya vitoo vinai mmata aavau vai mmuakiaa mmatavau nuaida varida Anutuuqaa gioonna kiaapuuya variaa saasaaya nnau yoosinnaivaa Anutuuqo mmuduuya rira yoosinna pinaivaa ututuuma kiaaravai. Ututuuma kikio fai ngiau aapuuvakidiri ikiaivo tuoo iya taa taputu taika kiaanaravai. ¹⁰Taa taputu taika kino mmagia maisaivo vaa iya unnakua tiraivaa Anutuuqo inna vitoo soopa pinaivaki ikiaivoota sikau puapusuqaivo ikia too nnannannanna tuoo variivaki kagaari kiaanaravai. Vaa ivo ivaki fayai mmararaivaata unnakua forofetaivaatama kagaari kioovaki kinai fai iya ikiannagisanna heenageena mmannammanna ivaki varida pinaa mmamma nniitareeraivaa tupatupaa varaaravai.

Anutuuqo nnaagiai suai gioonna kiaapuuya ngiari mmooriiyauvaara iya yaparairavai

¹¹Itaama taika kiooduu na taaduu kieeta varira mmaata pinaa poosaivo vauduu vaidi voovoono ivaki variravai. Varuduu inna

avuuvaudiri ngiau mmataivaitana vida raubiriida kuminauduu hama iya mmaataatairavai. ¹²Na taaduu mmuakiaa putuuya nnoonnaiyaata kiisaiyaatama kieetaivo varira mmaata vunniivau diravai. Dida vauduu kieeta varira mmaataivau variivoono yanaiyauvaa rabara kioodoo vauduu ari vo yanaivau vaidiia tupatupaa variaaraiya nnutuuyauvo vau yanaivaa rabara kioo teeravai. Gioonna kiaapu putuuya ngiari mmatayaa uu mmooriyauvaa yanaiyauvunu fafaara rooyauvo vauyauvaara Anutuuqo iya yaparairavai. ¹³Ii suai ivaki gioonna kiaapuuya putida nnoori sorovuaravai vauya kava diiteeravai. Mmata nauvakidiriaata putiraiya varira yoosinna Hairiisa ivakidiriaatama putuuya diiteeravai. Diitooduu rikioo Anutuuqo mmuakiaaya mmuaavai mmuaavai ngiari uu aataruuyauvaara iya yaparairavai. ¹⁴Yaparama kioo putira aataruuvaata Hairiisa yoosinnaivaatama soopa pinaivaki ikiaivo too varuvaki kagaari kioodoo viravai. Ii soopa pinaa ivaki ikiaivo too varii ivo inna kava nnaagiai eeyaara putuaraivoovee. ¹⁵Gioonna kiaapuuya tupatupaa variaaraiya nnutuuyauvaa Anutuuqaa yanaivau fafaara raa kioodoo vairavai. Gioonna kiaapu voovoono hama inna nnutuuvo ii yanaa ivau vauvaa Anutuuqo tuduu ikiana inna kagaari kieeravai.

Karaasa ngiau mmataivo vairavai

21 ¹Na itaama taivo taika kioodoo na taaduu karaasa ngiau mmataivaitana vairavai. Vaa tauraanaa ngiau mmataivaitana taika kioodoo nnoori sorovuaravootama vaa taikeravai. ²Taika kioodoo na taaduu nnau yoosinna karaasa yoketaa tuanaivo tuoo variravai. Ii karaasa nnau yoosinna ivo inna karaasa Yerusareemaivoovee. Ivo ngiau aapuuvakidiri Anutuuqaasidiri tuoo variravai. Gioonnaivo vaati varaanara karaasa uyira rairaiyauvaa uyu kioo teerairayaama itaama ii yoosinna karaasa ivo yoketaa tuanaavai tuoo variravai. ³Tuoo varuduu na rikiaaduu kieeta varira mmaataivaudiri kua pinaivo tioo tunoo: Anna makee Anutuuqaa variraivo gioonna kiaapuuya tasipama vainoo. Fai ivo iya tasipama hara kioo varinai iya inna gioonna kiaapu tuanaaya variaaravai. Fai Anutuuqo ariinoo iya tasipama varioo iya Anutuuqo tuanaavai varinaravai. ⁴Fai iya vunnunnuuyauvo iya avuuyauvakidiri tiino fai ariinoo iya vunnunnu mmuakiaayauvai rugaanaravai. Fai hama kava gioonna kiaapuuya putikio hama iya ausaiyauvo mmuaarareenai ratada mmamma nniitareeraivaa varaaravai. Vaa eenanaa aataru itaama vaiyauvo taikaivaara hama kava iya itaama variaaravaivee.

⁵Kuaivo itaa kua tuduu rikioo kieeta varira mmaataivau varuuvoono tunoo: Anna makee na mmuakiaa mminnaiyauvaa karaasa iikiaunoo, kiaa kioo hanigia ni tunoo: A taanna rikiaanna kuaiyauvaa fafaara raanee. Ii kua iyauvo kutaayauvai vaikiaio gioonna kiaapuuya iyauvaara kutaavaivee kaiyauvaara fafaara raanee, ⁶kiaa kioo tunoo: Vaa ii kua

iyauvo kaanaivai. Na tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaraivovee. Na toosa hara iiraivaata iima taikeeraivaatama na nakaaraivovee. Gioonna kiaapu voovoono inna nnoori rainai na nnoori rumuruumaivakidiri vita ree kati inna mmimo nnoo tupatupaa variraivaa varaanaravai. Hama ivo irisai yookaivaa kinai fai na inna mmimaravai. Kati na inna mmimaravai. ⁷Fai yapooma Sataango gioonna kiaapu voovai iinno teeno ivo yaataravaa na itaama kati inna mmimo varaanaravai. Fai na inna Anutuugo varino ivo ni nnaakara tuanaavai varinaravai. ⁸Mo gioonna kiaapuuya ni mmooriivaara aatuukiaiyata unnakua kiau aruo kiau aduo kiau tiraiyaatama mmoori aataru maisaiyauvaa iikiaiyata ngiari seenaiya ruputuaani putuaiyaatama sabi heeraiyaata saaka sifaa iikiaiyataatama unnakua anutuuyauvaara ausa mmuduuya mmiraiyaata mmuakiaa unnakua tiraiyaatama fai soopa pinaivaki sikau puapusuqaivo ikia too nnannannanna tuoo variivaki kuaravai. Iya itaama iikiaaravo inna kava nnaagiai eeyara putuaaravovee, tiravai.

⁹Aangeraiya yaaku saivai karasaidiri taaravaitana mmoori maisa nnaagiai vainaraiyauvo kuu yavaiyauvaki vauyauvaa utu kiada vauyakidiri voovoono niisi ngioo niita kua tioo tunoo: Fai Puara Sipisiipa Nnaakaraivoono nnaataivaa varaanaravai. Nninai fai na gioonna karaasa nnaayee inna nnaata ruukiaivaa i vitainaravaivee, ¹⁰tuduu Mmannasa Yoketaivo ni tasipooduu aangeraiyo ni vitoo taapi hokoba ari vookaravau ni yapa kieeravai. Ni yapa kioo yoosinna yoketaa tuanaa Yerusareemaivo ngiau aapu Anutuugaasidiri tuoo vioo varuuvaa ni vitairavai. ¹¹Ii yoosinna ivaki Anutuugaa mmeekia ari vookaravau vainno mmannaammannairavai. Ii yoosinna ivo sikau yoketaivaa nnutuuvo yasipisii roosiima mmannammannaanaruuravai vairavai. ¹²Ivaa vagiaamunnaivo hokoba pinaavai vauduu ivaki sipuuyauvo yaakuuvaitana yukukidiri taarama vauduu aangeraiyauvo yaakuuvaitana yukukidiri taarama iyauvaara dida vaid haitaturavai. Ii sipu iyauvunu Isairiraa gioonna kiaapuuya oyaiyauvaa nnutuuyauvaa yaakuuvaitana yukukidiri taarama fafaara rooyauvo vairavai. ¹³Suai raari roopinai taaravooma sipuuyauvo vauduu suai haatapoopinnai taaravooma sipuuyauvo vauduu tooya sainai sainai itaama taaravooma sipuuyauvo vairavai. ¹⁴Ii vagiaamunna ivaa yaagueeqa sikau toosa hara yapa kiooyauvo sikau yaakuuvaitana yukukidiri taarama yapa kiada iyauvunudiri vagiaamunnaivaa hara kiooduu ngioo viravai. Ii sikau iyauvunu Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa kua varada nuairaiya yaakuuvaitana yukukidiri taarama nnutuuyauvaa iyauvunu fafaara rooyauvo vairavai.

¹⁵Vauduu aangeraiyo niita kua tuuvo sikau gooraivaadiri iima kioo yauvaa nnau yoosinnaivaa mmatainaraivaa utu kioo vairavai. Utu kioo vainno ii yoosinna ivaatama sipuuyauvaata vagiaamunnaivaatama

mmatainara iiravai. ¹⁶Ii nnau yoosinna ivaa ivo tooya saivai saivai mmatauduu mmuaakarairavai. Ivo ari yauvaadiri nnau yoosinnaivaa mmatauduu tooya saivai saivai hokoba pinaa ari vookaraama vau atauyauvo (2400) kiromitaavai vauduu nnauyauvaa iima roo vioo vioo ngiau aapu atauyauvo (2400) kiromitaavai mmuaakaraama vairavai. Hama uruoo tara tuoo tarama vairavai. Mmuaavaugiataama vairavai. ¹⁷Vauduu too aangeraivo vaidi mmatayaiya iira aataruuvugiataama vagiaamunnaivaa mmatauduu too hokobavai vauduu atauyauvo (64) mitaavai vairavai. ¹⁸Vauduu vagiaamunnaivaa sikau yasipisii ivaadiri iima kioodoo nnau yoosinnaivaa sikau goora tuanaivaadiri iima kioodoo yoketaa tuanaa mmannammannaanaruuravai vairavai. ¹⁹Vagiaamunna sikau toosa hara yapa kiooyauvunu sikau yoketaa ari vookara ari vookara yauvo vairavai. Sikau tauraivo kookee kuavvaa nnutuuvo yasipaa vauduu inna inanoovo haboonna kuavvaa nnutuuvo sapaiyaa vauduu tammaivo poosa kuavvaa nnutuuvo akeeta vauduu eera tammaivo yanaadoo kuavvaa nnutuuvo emeraara vauduu ²⁰eeraivo saakosaakoo tasipama poosa kuavvaa nnutuuvo satonikiisa vauduu karasai diaivo kookee kuavvaa nnutuuvo koniriaana vauduu karasaidiri taarama vauvo takuaanga kuavvaa nnutuuvo kirisoraita vauduu karasaidiri taaravooma vauvo yanaadoo kuavvaa nnutuuvo beriira vauduu karasaidiri taarama taarama vauvo saapaka kuavvaa nnutuuvo topaasa vauduu yaakuuvaitana vauvo tatapotatapoovaa nnutuuvo kirisopereesa vauduu yukukidiri mmuaavai vauvo haboonna kuavvaa nnutuuvo haiyasiina vauduu yukukidiri taarama vauvo nnaagiai tuanaivo kookee kuavvaa nnutuuvo ametiisa vairavai. ²¹Vagiaamunna sipu yaakuuvaitana yukukidiri taaravaitana sikau seeta roosuu yoketaa pinaiyauvaadiri iima kiooyauvo vairavai. Mmuaa sipuvai mmuaa sikau seeta roosuu yoketaivaadiri iima kioodoo mmuaavai mmuaavai itaama vairavai. Ii yoosinna ivaki vuu aataruuyauvaa goora tuanaa yoketaivaadiri iima kioodoo mmannammannaanaruuravai vairavai. ²²Ii yoosinna ivaki hama na taaduu nuunaira nnau pinaa voovai vairavai. Udaanga Anutuuqo mmuakiaa mminnaiyauvaa yaataroo diravoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivootama ivaki varuuvaara hama nuunaira nnaunnaatairavai. ²³Hama suaivoota kuraagaivootama ii yoosinna ivaki teeravai. Anutuuqaa oyai ari vookarauvo ivaki mmeekiavai tooduu Puara Sipisiipa Nnaakaraivo tooba roosiima ivaki toovaara hama suaivoota kuraagaivootama ivaki teeraivootairavai. ²⁴Fai vo mmata vo mmata variaa gioonna kiaapuuya ii mmeekia ivo taivaara koovau nookiaaravai. Vo mmata vo mmata variaa kieetaiya ngiariisi vai yoketaa mminnaiyauvaa varada ivaki yapaaravai. ²⁵Ikiannagisanna ii yoosinna ivaa sipuuyauvo hatuaa tu kioo nnaasu vainaravai. Hama rairavootainaravai. Ivaki hama heenaivo vaivaara iya hama sipuuyauvaa

rairairootainaravai. ²⁶Mmuakiaa mmatavau variyaiya ngiari mminnaa yoketaa ari vookaraiyauvaa varada ivaki yapaaravai. ²⁷Gioonna kiaapuuya maisai mmoori aataruuyauvaa hama ivaki varada kuaaravai. Sabi nuairaiyaata unnakua tiraiyaatama fai hama ivaki kuaaravai. Nnaaru Pura Sipisiipa Nnaakaraivo ari gioonna kiaapuuya tupatupaa variraivaara iya nnutuuyauvaa ari yanaivau fafaarama kiooya iya nnaasu fai ivaki kuaaravaivee.

22 ¹Nnooriivaa vaidiiya nneeda tupatupaa variaaraivaa aangeraivoono ni vitairavai. Ii nnoori ivo mmannammannaanaruunno varudu Anutuuqoota Pura Sipisiipa Nnaakaraivootama varuu kieeta varira mmaataivakidiri tiiravai. ²Tioo tioo nnau yoosinnaiivaki vuu aataru nnoogiaivaa tammaidaa tuoo viravai. Tuoo vudu yatarivaa iiravaa vaidiiya nneeda tupatupaa variaaraivo nnoori siri saivau saivau diravai. Duoo vauduu mmuaa nuanuvai aakiaivaki yaakuuvaitana yukukidiri taaraneetu iiraiyauvo vairavai. Mmuua kuraaga mmuaa kuraaga itaama nnaasu iiraiyauvo vairavai. Vauduu ivaa apuuyauvaa gioonna kiaapu vo mmata vo mmata variyaiya varada nneeda nniitareeraivo sa tiisi vakiaiveeraivaara nneeravai. ³Mmuakiaa mminnaa Anutuuqo oooqo tioo maisayauvaivee tiyauvo hama ii yoosinna ivaki vainai taaravai. Fai Anutuuqoota Pura Sipisiipa Nnaakaraivoota ivaitana variaa kieeta varira mmaataivo ivaki vainai Anutuuqaa mmoori vareera gioonna kiaapuuya ngiari ausa mmuduuyaiyauvaa fai Anutuuqaa mmiaaravai. ⁴Mmida varida inna viri nnikiivaa teekio inna nnutuuvaa iya tinniiyauvunu fafaara roovo fai vainaravai. ⁵Ii yoosinna ivaki fai hama heenaivootainaravai. Udaanga Anutuuqo iya mmeekiavai variivaara hama iya toobaiyauvaa subi kikiio teeno hama suaivo taanaravai. Fai iya ivaki kietaya tupatupaa gioonna kiaapuuyara diaravaivee.

Yisuuva tiinaravai

⁶Itaama taika kioodoo aangeraiivo ni tunoo: Ii mmuakiaa kua kiaa iyauvo kua kutaayauvai vaikiai gioonna kiaapuuya iyauvaara kua kutaayauvaivee kiaravai. Udaanga Anutuuqo ari Mmannasaivaa forofetaiya mmioo variivoono ari aangeraiivaa titaa kiaikio tiivai. Ivo i kiaa i mmioo i vitaakiaiveeraivaara tiivai. Ivo ari mmoori vareeraiya fai kiisa suai vainara aataru mminnaiyauvaa iya vitaakiaiveeraivaara titaa kiaikio tiivaivee, tiravai.

⁷Yisuuva tunoo: Rikiaatee. Na kiisa suai kava kuanaravai. Fai yapooma nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa gioonna kiaapuuya rikiada iikiyaiya fai yoketaama variaaravaivee. Yisuuva itaa kua tiravai.

⁸Na Yuvuaano neenoo ii kua aataru iyauvaa rikiee iyauvaa teeravai. Na rikiee na taa taika kiee aangeraiivo iyauvaa ni vitauyauvaa yuku oyaivaki

viee varee vaina ni ausa mmuduuyaiavaa inna mminaree kiaa iikiaaduu ⁹ivo ni tunoo: Sa itaama iikiane. Anutuuqaa mmooriiva ta mmuaa mmoori varaunnavaitanavee. I seena forofetaiyaata aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa rikiada iikiaiyaatama ta mmuaa mmoori vareeraiyavee. Anutuuqaa nnaasu ai ausa mmuduuyaiavaa mmianee, ¹⁰kiaa kioo ni tunoo: Nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaa aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa sa hatauma kiaanee. Ii kua iyauvaa kaanaivo vainima kooyaa vainaraivaara sa hatauma kiaanee. ¹¹Gioonna kiaapu voovoono mmoori maisaiva iivoono kii ari iivaugiataama mmannammanna iikiaivee. Gioonna kiaapu voovoono tomedama variivoono kii ari itaama variivaugiataama mmannammanna variaivee. Gioonna kiaapu voovoono safuuma variivoono kii ari variivaugiataama mmannammanna safuuma variaivee. Gioonna kiaapu voovoono yoketaa tuanaa ari vookaraama variivoono kii ari variivaugiataama yoketaa tuanaavai nnaasu variaivee. Angeraivo itaa kua tiravai.

¹²Yisuuva tunoo: Rikiaatee. Fai na kiisa suai kava kuanaravai. Na irisai yoketaiyauvaa varee tiee gioonna kiaapuuya ngiari mmoori iikiaiyaavunugiataama mmuaavai mmuaavai irisaiyauvaa safuuma iya mminaravai. ¹³Na tauraa variaivoono fai nnaagiai varinaravai. Na tauraa yapeeraivaata nnaagiai yapeeraivaatama na nakaaravovee. Na toosa hara iiraivaata iima taikeraivaatama na nakaaravovee. Yisuuvaano itaa kua tiravai.

¹⁴Gioonna kiaapuuya ngiari buruqaiyauvaa fini kiaiya fai yoketaama variaaravai. Iya itaama finiaivaara iya inna aikiooma yatariivaa iiraivaa vaidiyya nneeda tupatupaa variaaravaa fai iya nneeda yoosinna keegiai yauvaki vida yoosinnaivaki kuaaravai. ¹⁵Gioonna kiaapu maisa mmooriiva iikiaiyaata saaka sifaa iikiaiyaatama sabi aataru nuairiyaata ngiari seenaiya ruputuani putuayaatama unnakua anutuuyauvaa ausa mmuduuya mmiriyaata gioonna kiaapuuya ngiari kuaiyauvaata ngiari mmooriyauvaatama unnakua tiraiyaatama fai yoosinnaivaa mmaanai nnaasu variaaravai.

¹⁶Yisuuva tunoo: Na ni aangeravaa titaa kiaaduu aa kua aayauvaa i kiaa i mminai eenoo vaa ausa hanigia kiada Anutuuqaara nuunairiya kiaa mmianeeraivaara na titaaduu aisi tiiravai. Na Davuitiinna oyai tuanaivo variauvoono na inna oyaivakidiri diitee inna sidinnaidivai variauvai. Na patairaara aakiapuaivaa roosiima pinaama mmeekia tauvovee, tiravai. ¹⁷Mmannasaivoota Puara Sipisiipa Nnaakaraivaa nnaataivootama kiaanoo: Ngiatee, kiaavai. Mmuakiaa gioonna kiaapuuya ii kua ivaa rikiaya kiatee: Ngiatee, kiatee. Gioonna kiaapu voovoono nnoori raino kii ngiaivee. Nnooriivaa vaidiyya nneeda tupatupaa variaaravaa inna nnaataakiaivoono kii ngioo kati nnaivee.

Nnaagiai kuavai

¹⁸Mmuakiaa gioonna kiaapuuya nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaa rikiaya na

Yuvuaanoono yaagueeqama ngii giaa ngii miee kiaunoo: Mo fai gioonna kiaapu voovoono aa yanaa aavaki vai kuaiyauvaata ari tinniyaadiriaata vai kuaivaa tasipama reeno fai Anutuuqo irisaivaa maisa mmooriyauvaa aa yanaa aavau kooyaa fafaara raa kaiyauvaa inna mminaravaivee. ¹⁹Mo fai gioonna kiaapu voovoono nnaagiai vainara aataru mminnaiyauvaara aa yanaa aavaki vai kua voovai ruga kino fai Anutuuqo inna ooqoo tino ivo hama yatariivaa iiraivaa vaidiia nneeda tupatupaa variaaraivaa nnaanaravai. Fai ivo hama yoosinna yoketaa tuanaivaki kuanaravai. Yatariivaa nneeda tupatupaa variaaraivaaraata yoosinna yoketaa tuanaivaaraatama aa yanaa aavaki iyauvaara kuaivo vainoo. Na Yuvuaano itaa kua ngii giaa ngii miauvai. ²⁰Ivooono ii kua ivaara kiaa kookieenno tuuvoono tunoo: Kua kutaavai. Na kiisa suai kava kuanaravaivee, tiravai. Inna aikioovai. Udaanga Yisuu-o, tummuanee. ²¹Udaanga Yisuu Kirisiiva kati gioonna kiaapuuyara yoketaama yaata utiraivo ngia mmuakiaa Anutuuqaa gioonna kiaapuuya ngii tasipama vakiavee.